

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**VPLIV GOSPODARSKE KRIZE
NA FARMACEVTSKO PODJETJE – PRIMER
BAYER D.O.O.**

Aleksandra Boh

Ljubljana, maj 2012

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV GOSPODARSKE KRIZE NA FARMACEVTSKO PODJETJE –
PRIMER BAYER D.O.O.**

Kandidatka: Aleksandra Boh
Vpisna številka: 04035925
Študijski program: visokošolski strokovni študijski program Uprava I. stopnja
Mentor: docent dr. Primož Pevcin

Ljubljana, maj 2012

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Aleksandra Boh, študentka visokošolskega strokovnega študijskega programa Uprava I. stopnja, z vpisno številko 04035925, sem avtorica diplomskega dela z naslovom »Vpliv gospodarske krize na farmacevtsko podjetje – primer Bayer d.o.o.«

S svojim podpisom izjavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo, in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. List RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela in soglašam z objavo dela v zbirki » Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Ksenija Pečnik, prof. slov. jezika

Ljubljana, 31. 5. 2012

Podpis avtorice:

POVZETEK

V človeški zgodovini so recesije in depresije znan pojav. Mnogim prinašajo strah in negotovost, čeprav gre za povsem naraven del ekonomskega cikla. Ekonomska zgodovina kaže, da gospodarstvo nikoli ni raslo v gladkih in enakomernih vzorcih. Država utegne uživati več let živahne ekonomske ekspanzije in razcveta, temu utegne slediti obdobje recesije, finančne krize in na koncu tudi ekonomske depresije. Razsežnosti krize se istočasno kažejo na več področjih, zato je kriza večdimenzijski pojav, ki zajema ekonomski, socialni, tradicionalni, psihološki in pravni vidik.

Svetovna finančna kriza, ki se hitro širi v vse svetovne industrijske sektorje, ni prizanesla niti farmacevtski industriji. Čeprav ta industrijski segment deluje po nekoliko drugačnih, veliko bolj specifičnih in bolj kompleksnih pravilih in praviloma ni zelo izpostavljen hitrim cikličnim nihanjem svetovnega gospodarstva, pa je močan negativni finančni krizni val zajel tudi svetovno farmacevtsko industrijo. V diplomskem delu obravnavam nastanek gospodarske krize, njen vzrok in izhod iz nje. S finančnimi kazalniki, kot so pregled prodaje, izkaz poslovnega izida in kratkoročne terjatve do kupcev, skušam ugotoviti vpliv gospodarske krize na farmacijo, posebej na podjetje Bayer, d. o. o., Slovenija.

Ključne besede: gospodarska kriza, recesija, depresija, farmacija, Bayer.

SUMMARY

THE IMPACT OF THE ECONOMIC CRISIS ON THE PHARMACEUTICAL INDUSTRY – CASE BAYER D.O.O.

In human history recessions and depressions are well-known phenomena. They cause fear and uncertainty in many people, although they are absolutely natural part of the economic cycle. Economic history proves that economy has never grown in smooth and regular patterns. A state may enjoy several years of a lively economic expansion and boom period, and then there is a period of recession, financial crisis and finally also economic depression. Crisis dimensions are shown in several areas at the same time; therefore, crisis is a multi-aspect and multi-dimensional phenomenon, which includes the economic aspect, the social aspect, the traditional aspect, the psychological aspect, and the legal aspect.

World financial crisis, which is rapidly spreading in all international industrial sectors, has not even spared the pharmaceutical industry. Although this industrial segment functions according to somewhat different, much more specific and complex rules and it is normally not highly exposed to fast cyclic fluctuations of global economy, a strong negative financial crisis wave has hit the pharmaceutical industry all over the world. In my diploma paper, emergence of the economic crisis is discussed, as well as its cause and the way out of it. Based on the financial indicators, such as sales review, income statement and trade receivables, I have tried to find out the impact of the economic crisis on the pharmaceutical industry, particularly on the company Bayer d.o.o. Slovenia.

Keywords: economic crisis, recession, depression, pharmaceutical industry, Bayer.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA.....	iii
POVZETEK.....	v
SUMMARY.....	vi
KAZALO.....	vii
KAZALO PONAŽORITEV.....	viii
1 UVOD.....	1
2 OPREDELITEV GOSPODARSKE IN FINANČNE KRIZE.....	4
2.1 Nastanek gospodarske krize.....	5
2.2 Vzrok za krizo in izhod iz nje.....	6
2.3 Vpliv krize na gospodarsko dogajanje po posameznih panogah.....	8
2.4 Vpliv gospodarske krize na farmacijo.....	9
3 PREDSTAVITEV PODJETJA BAYER AG.....	11
3.1 Pregled prodaje Bayer Schering Pharma.....	12
3.2 Pregled prodaje Bayer Consumer Health.....	13
3.3 Pregled prodaje Bayer Crop Science.....	15
4 PREDSTAVITEV PODJETJA BAYER, D. O. O.	17
4.1 Splošen opis podjetja.....	17
4.2 Zgodovina podjetja.....	17
5 VPLIV GOSPODARSKE KRIZE NA PODJETJE BAYER, D. O. O.....	19
5.1 Analiza izkaza poslovnega izida.....	20
6 VPLIV FINANČNE KRIZE NA PRODAJO PO POSAMEZNIH DIVIZIJAH DRUŽBE BAYER, D. O. O.....	25
6.1 Vpliv finančne krize na Bayer Schering Pharma (BSP).....	25
6.2 Vpliv finančne krize na Bayer Consumer Care (BCC).....	28
6.3 Vpliv finančne krize na Bayer Crop Science (BCS).....	31
7 ZAKLJUČEK.....	35
LITERATURA IN VIRI.....	37

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Pregled prodaje Bayer Schering Pharma Slovenija	26
Grafikon 2: Pregled prodaje BSP Slovenija po zemljepisnem področju	27
Grafikon 3: Pregled prodaje Bayer Consumer Care Slovenija.....	29
Grafikon 4: Pregled prodaje BCC Slovenija po zemljepisnem področju	30
Grafikon 5: Pregled prodaje Bayer Crop Science Slovenija	32
Grafikon 6: Pregled prodaje BCS Slovenija po zemljepisnem področju	33

KAZALO TABEL

Tabela 1: Pregled prodaje Bayer Schering Pharma AG	13
Tabela 2: Pregled prodaje Bayer Consumer Health AG	14
Tabela 3: Pregled prodaje Bayer Crop Science AG	16
Tabela 4: Izkaz poslovnega izida v EUR.....	20
Tabela 5: Pregled prodaje Bayer Schering Pharma Slovenija v EUR.....	25
Tabela 6: Pregled prodaje BSP Slovenija po zemljepisnem področju v EUR	27
Tabela 7: Terjatve do kupcev za leta 2009, 2010 in 2011 v EUR – BSP Slovenija.....	28
Tabela 8: Pregled prodaje Bayer Consumer Care Slovenija v EUR	29
Tabela 9: Pregled prodaje BCC Slovenija po zemljepisnem področju v EUR.....	30
Tabela 10: Terjatve do kupcev za leta 2009, 2010 in 2011 v EUR – BCC Slovenija.....	31
Tabela 11: Pregled prodaje Bayer Crop Science Slovenija v EUR	32
Tabela 12: Pregled prodaje BCS Slovenija po zemljepisnem področju v EUR	33
Tabela 13: Terjatve do kupcev za leta 2009, 2010 in 2011 v EUR – BCS Slovenija.....	34

1 UVOD

V poznih šestdesetih letih prejšnjega stoletja v Združenih državah že tako dolgo ni bilo recesije, da so ekonomisti organizirali konference z naslovi, kot je bil na primer »*Ali je gospodarski cikel že zastarel?*«. Vprašanje je bilo prezgodnje: sedemdeseta leta so bila desetletje »stagflacije«, zastoja gospodarske rasti in inflacije. Energetskima krizama v letih 1973 in 1979 sta sledili najhujši depresiji po tridesetih letih prejšnjega stoletja. Toda v devetdesetih smo si spet zastavljali isto vprašanje. Nekateri ekonomisti so nekaj let javno razglašali, da bo gospodarstvo še vedno doživljalo občasne zastoje, da pa so časi res hudih recesij ali celo svetovnih depresij za nami. Vse do leta 2007 (Krugman, 2009, str. 25). Poleti leta 2007 je v ZDA izbruhnila finančna kriza, ki se je iz sektorja nepremičnin zelo hitro širila, sprva v finančnem sektorju, po septembru leta 2008 pa je postal vpliv na ostale gospodarske sektorje vedno bolj jasen (Klepec, 2008).

Sedanja finančna kriza ima korenine v poku nepremičninskega balona trgov, predvsem ameriškega. Cene nepremičnin v ZDA so v zadnjih desetih letih strmo narasle. Glavni razlog rasti je bilo naraščanje povpraševanja po nepremičninah zaradi obilne ponudbe poceni denarja in bančnih kreditov, ki so jih banke plasirale v hipotekarne kredite in iz njih izvedene finančne instrumente. Zaradi nizkih obrestnih mer so bili nizki tudi zneski anuitet za odplačevanje hipotekarnih kreditov. S padcem cen nepremičnin in prenehanjem odplačevanja hipotekarnih kreditov je močno padla tudi vrednost iz njih izvedenih finančnih instrumentov. Med bankami je zavladalo nezaupanje, ki je pripeljalo do tega, da je medbančni denarni trg postal mrtev (Klepec, 2008).

Svetovna gospodarska in finančna kriza že nekaj časa močno vpliva tudi na poslovanje v svetovni farmacevtski industriji. Splošni upad svetovnega gospodarstva in negativna gospodarska gibanja posredno vplivajo tudi na porabo zdravil in zniževanje tržnih vrednosti farmacevtskih podjetij (Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2009).

Cilj diplomskega dela je ugotoviti, kako močno finančno-gospodarska kriza v svetu in pri nas vpliva na farmacevtsko industrijo. Na začetku diplomske naloge opredelim pojem gospodarske krize, njen nastanek ter vzrok in ukrepe za izhod iz nje. V nadaljevanju predstavim farmacevtsko panogo in podrobneje podjetje Bayer, d. o. o., ki je sestavljeno iz treh divizij, tj. podskupin: Bayer Schering Pharma (v nadaljevanju BSP) – zdravila na recept, Bayer Consumer Care (v nadaljevanju BCC) – zdravila brez recepta in Bayer Crop Science (v nadaljevanju BCS) – varstvo rastlin in nekmetskih pesticidov. Ali je gospodarska kriza vplivala enako na vse podskupine oz. katero podskupino je najbolj prizadela, skušam ugotoviti s pomočjo finančnih kazalnikov.

V Sloveniji sta bili leti 2009 in 2010 še vedno dobri, a bistveno težji poslovni leti, ki sta bili pod močnim vplivom globalne finančne in gospodarske krize, zlasti na južnih trgih. Zaznamovale so ju upočasnjena prodaja in slabše razmere v distribucijskih sistemih v

Srbiji. Bayerjevi kupci (veledrogerije) so se zaradi finančne krize soočali z likvidnostnimi težavami.

Moja prva hipoteza je, da je vpliv finančne krize na farmacevtsko dejavnost šibkejši zaradi narave farmacevtske dejavnosti. Predpostavljam, da je farmacevtska dejavnost neciklična in tako mnogo manj podvržena vplivom zunanjega okolja.

Druga hipoteza je, da se je vpliv svetovne finančne in gospodarske krize pokazal predvsem pri diviziji BCC (zdravila brez recepta). V času gospodarske krize ljudje »gledamo« na svojo potrošnjo. Zdravila brez recepta niso nujno življenjskega pomena. Menim, da je svetovna gospodarska in finančna kriza vplivala tudi na divizijo BCS (varstvo rastlin), zato je moja tretja hipoteza, da so kmetje zaradi slabih cen pridelkov, prodanih na trgu, začeli povpraševati po cenejših generikih.

Kot metodo, ki bi me pripeljala do cilja, uporabim primerjavo poslovanja podjetja Bayer, d. o. o., med leti 2008, 2009, 2010 in 2011. Primerjam obseg prodaje v obdobju 2008–2011 in terjatve do kupcev v obdobju 2009–2011. Pri pripravi diplomskega dela uporabim analitični pristop. Uporabim sistematično zbiranje podatkov, ki jih tudi analiziram. Finančne podatke iz preteklosti podam v tabelah in jih za boljše razumevanje prikažem v grafih. Uporabim tudi analizo in interpretacijo sekundarnih virov, s pomočjo katerih analiziram knjige, članke in besedila, ki se ukvarjajo s problematiko proučevanega področja.

Nisem uspela pridobiti finančnih kazalnikov iz Bayer Srbije ali Bayer Hrvaške, vendar menim, da bi se bilo kljub temu težko primerjati z omenjenima državama, saj njune ključne kupce – za zdravila z in brez recepta, diviziji BSP in BCC – obravnavamo in vodimo v Sloveniji. Omenjeni državi sami razpolagata le z divizijo BCS, torej z zdravili za varstvo rastlin in nekmetijskih pesticidov.

Diplomsko delo je vsebinsko sestavljeno iz šestih poglavij in zaključka. V uvodu, kjer razložim temo in problem diplomskega dela, opišem tudi namen in cilj raziskovanja diplomskega dela. Predstavim hipoteze in metodo raziskovanja, v nadaljevanju pa podam tudi strukturo diplomskega dela. Sledi drugo poglavje, ki je teoretično. V njem najprej opredelim gospodarsko in finančno krizo, njen vzrok, nastanek in izhod iz nje ter vpliv gospodarske krize na farmacijo.

V tretjem poglavju predstavim podjetje Bayer AG, ki je matična družba podjetja Bayer, d. o. o. Poslovanje vodijo tri podskupine: Health Care, Crop Science in Material Science ob podpori treh servisnih podjetij (Business services, Technology services, Currenta). Omejim se zgolj na podskupino Health Care ter Crop Science, saj omenjeni podskupini delujeta tudi v Sloveniji. S tabelami in grafi skušam ugotoviti, v kateri podskupini je prodaja izdelkov narastla/upadla zaradi finančno-gospodarske krize ter kateri del svetovnega trga je finančna kriza najbolj prizadela. V četrtem poglavju predstavim farmacevtsko družbo Bayer, d. o. o., zgodovino organizacije in podam splošen opis organizacije.

V petem poglavju prikažem izkaz poslovnega izida Bayer, d. o. o., ki je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje prihodke in odhodke podjetja v določenem obdobju. Zanimalo me je, ali se je dobiček povečal/zmanjšal glede na pretekla leta ter zakaj – zaradi finančne krize ali zaradi drugih dejavnikov. V šestem poglavju podrobno opišem vpliv finančne krize na divizijo Bayer Schering Pharma, Bayer Consumer Care in Bayer Crop Science. Osredotočim se predvsem na uspešnost prodaje izdelkov in terjatev do kupcev. Glede na negotovost na globalnih in slovenskih finančnih trgih na osnovi preglednic preučim, ali finančna kriza vpliva na prodajo izdelkov oz. ali so se zaradi negotovosti na trgih terjatve do kupcev povečale glede na pretekla leta. V zaključku podam pomembnejša spoznanja, informacije in dejstva, ki sem jih pridobila iz analiz preglednic.

2 OPREDELITEV GOSPODARSKE IN FINANČNE KRIZE

Kriza je dokaj pogosto uporabljena oznaka za negotove, težavne, nevarne in za prihodnost odločilne položaje, saj se nanaša na izredno široko področje naravnih, družbenih, ekonomskih in duševnih procesov (na primer politična kriza, gospodarska kriza, finančna kriza, naftna kriza, ekološka kriza, moralna kriza, kriza umetnosti, kriza vrednot, zdravstvena kriza, kriza srednjih let). V vsakdanjem jeziku ima kriza največkrat prevladujočo negativno konotacijo, saj jo povezujemo z najrazličnejšimi neprijetnostmi, težavami in grožnjami. Še zlasti je ta pojem postal »popularen« v vsakdanjem komuniciranju v drugi polovici leta 2008, ko je skoraj ves svet zajela najprej finančna kriza (težave finančnega sektorja in drastični padci vrednosti naložb), potem pa še gospodarska kriza (težave realnega sektorja zaradi zmanjšane povpraševanja in razpoložljivosti finančnih virov). Razsežnosti krize se istočasno kažejo na več področjih, zato je kriza večdimenzionalen pojav, ki zajema ekonomski, socialni, tradicionalni, psihološki in pravni vidik (Dubrovski, 2010, str. 37–52).

Ekonomska zgodovina kaže, da gospodarstvo nikoli ni raslo v gladkih in enakomernih vzorcih. Država utegne uživati več let živahne ekonomske ekspanzije in razcveta, temu utegne slediti obdobje recesije, finančne krize in na koncu tudi ekonomske depresije. Indikator oz. pokazatelj recesije je negativna gospodarska rast, merjena z zmanjševanjem celotnega bruto domačega proizvoda v državi (BDP) dve četrletji zapored. Če je rast BDP v četrletju v primerjavi s prejšnjimi negativna dvakrat zapored, je ekonomija potemtakem v recesiji. Učinki recesije se lahko opazijo v proizvodnji, stopnji nezaposlenosti, višini realnih prihodkov in zmanjšani trgovinski aktivnosti (prodaja na veliko in drobno). Čeprav neprijetna, je recesija po navadi del normalnega ekonomskega cikla. Zgodi se, da jo povzročijo enkratni dogodki. Recesije so v povprečju trajale 6 do 18 mesecev. V tem obdobju centralne banke običajno znižajo izhodiščne obrestne mere z namenom spodbujanja gospodarstva. S tem se posojanje denarja poceni. Podjetja in posamezniki tako lažje financirajo svoje projekte ali nakupe in gospodarska aktivnost se znova povečuje (Samuelson in Nordhaus, 2002, str. 432–433).

Gospodarski krizi v narodnem gospodarstvu pravimo obdobje občutno negativnega dogajanja v gospodarstvu. Značilnosti gospodarskih kriz so, da močno upadejo potrošniški nakupi, medtem ko se zaloge avtomobilov in drugih trajnih dobrin povečajo, povpraševanje po delu pa se zmanjša. Temu sledita odpuščanje in višja brezposelnost, poslovni dobički močno upadejo, obrestne mere pa se znižajo, saj se zmanjša povpraševanje po kreditih (Samuelson in Nordhaus, 2002, str. 434).

2.1 NASTANEK GOSPODARSKE KRIZE

Zadnja globalna finančna kriza, če upoštevamo, da trenutna še traja, se je zgodila v tridesetih letih preteklega stoletja, ko je prišlo do tako imenovane »velike gospodarske krize«. Kot rezultat ameriške industrijske revolucije je delniški trg 4. septembra 1929 dosegel vrh. V tem času so banke v polni meri vlagale na trg, vlagatelji pa so na osnovi posojil kupovali ogromne količine delnic. Zaradi močnega gospodarskega razcveta je takrat večina ekonomistov delnice dojemala kot ekstremno varne. Oktobra istega leta, ko je bilo že jasno, da ameriškemu gospodarstvu pojenja sapa, je delniški trg izgubil že 20 odstotkov. Borzni zlom se je začel z razprodajo delnic v četrtek, 24. oktobra 1929, in s samomori borznih špekulantov, ki so se metali v smrt s stolpnice na Wall Streetu. Na ta dan je trg upadel za 13,5 odstotka. Na zgodovinski dan v ponedeljek so delnice izgubile 11,5 odstotka vrednosti, v torek še 12 odstotkov (Verbole, 2007, str. 24–26).

Vse to je pomenilo šele začetek medvedjega obdobja. Čeprav se je razprodaja v novembru kratkoročno končala, trenda navzdol več ni bilo mogoče ustaviti. V treh letih je tako v tistem času najpomembnejši svetovni delniški indeks izgubil skoraj 90 odstotkov vrednosti. Da se je indeks pobral, je trajalo celotno vlagateljsko generacijo. Stari vrh pri 381 točkah se je dosegel šele novembra 1954. Posledice največjega borznega zloma so znane: razrasel se je v veliko ameriško in svetovno gospodarsko krizo (Finance, 2007).

Iz ZDA se je kriza širila po vsem svetu, zajela ni Sovjetske zveze, ker se je razvilo plansko oz. načrtno gospodarstvo s petletkami. Zato so začeli ponovno oživljati gospodarstvo. Reševanje krize v ZDA je povezano s Franklinom Delano Rooseveltom ter njegovo politiko »New Deal«, v kateri je izvedel obsežen program gospodarskih družbenih reform: s selektivnimi krediti in drugimi ukrepi se je začela preobrazba kmetijstva, velika javna dela so zmanjševala množično brezposelnost, z zakonodajo so urejali delovna razmerja in uvedli minimalno socialno zakonodajo, sindikati so dobili pravico do pogajanj z delodajalci, vlada je s protimonopolnimi zakoni skušala doseči nadzor nad največjimi koncerni in korporacijami. Tako si je gospodarstvo v letih 1934–1937 polagoma opomoglo. Države so povečevale investicije v oboroževalno industrijo, izdelava orožja pa je kmalu postala najpomembnejša dejavnost (Finance, 2007).

Sedanja finančna kriza ima korenine v puku nepremičninskega balona trgov, predvsem ameriškega. Cene nepremičnin v ZDA so v zadnjih desetih letih strmo narasle. Glavni razlog strme rasti cen nepremičnin od leta 2000 do 2007 je bilo enormno povečanje povpraševanja po nepremičninah, ki ima dva glavna razloga, oba pa sta povezana z bančnimi krediti. Prvi razlog je obilna ponudba poceni denarja, ki je povzročila, da so banke imele veliko likvidnih sredstev, ki so jih »morale« nekam plasirati, in so jih plasirale v hipotekarne kredite in iz njih izvedene finančne instrumente. Drugi razlog pa je bilo dejstvo, da so bile obrestne mere zelo, pravzaprav zgodovinsko nizke. Zgodovinsko nizke obrestne mere so s seboj prinesle zgodovinsko nizke anuitete za odplačevanje hipotekarnih kreditov. To z drugimi besedami pomeni, da je povprečen človek s

povprečnimi dohodki lahko servisiral rekordno velik hipotekarni kredit. Ljudje pa večino stanovanj kupujejo ravno z denarjem iz hipotekarnih kreditov. Eden od razlogov rasti nepremičninskega trga je bilo tudi prelahko odobravanje predvsem drugorazrednih hipotekarnih kreditov, to je kreditov tistim strankam, ki nimajo zadostne kreditne sposobnosti za nakup lastne nepremičnine ali pa niso dovolj kreditno sposobne za nakup ravno tiste (tako velike oziroma drage) nepremičnine, ki so jo kupile. Zaradi velikega in rastočega povpraševanja po nepremičninah je prišlo do razcveta v gradbeništvu in sorodnih panogah. Dobički so bili visoki, podjetja so ustvarila veliko delovnih mest in prispevala k gospodarski rasti. Ker so imele različne interesne skupine od rasti cen nepremičnin velike koristi, je tak trg odgovarjal skoraj vsem. Lastniki hiš so zaradi rasti vrednosti hiš dobivali občutek, da so bogatejši, in so povečali potrošnjo. Tisti, ki hiš še niso imeli, so s pomočjo poceni kreditov z lahkoto prišli do njih. Industrija je imela veliko posla in je odpirala nova delovna mesta. Država je izkazovala dobro gospodarsko rast. Obseg zadolženosti gospodinjstev je strmo zrasel – najprej zaradi povečanega števila hipotekarnih kreditov, nato pa še potrošniških kreditov (avtomobili, kreditne kartice) (MJU, 2011).

2.2 VZROK ZA KRIZO IN IZHOD IZ NJE

Kriza, ki se je začela v ZDA kot nepremičninska in se je prenesla na finančno področje, se širi v dveh smereh: prek ZDA v Evropo in druge dele sveta in iz finančnih trgov v realno gospodarstvo, kjer se je z razraščanjem hipotekarnih posojil tudi v osnovi začela. Prvi razlog je, da namesto, da bi posojilodajalec neposredno posodil denar posojilojemalcu, se med njiju s pomočjo listinjenja vrine večje število posrednikov. To so hipotekarni posredniki, banka, orginator, upravljavec terjatve do začetnega posojilojemalca, upravljavec novega vrednostnega papirja, podjemnik, agencija za ocenjevanje bonitete in zavarovalnica. Vsak akter v celotnem poslu zahteva provizijo za svojo finančno storitev. Stroški posla naraščajo, kar se lahko poplača le, če tržna cena originalne hipoteke narašča. Ingo Walter vidi kot zdravilo proti ponovitvi neomejenega napihovanja balona zahtevo, da mora vsak igralec v opisani finančni verigi zadržati del odobrenega posojila (in s tem tveganj, ki so z njim povezana) pri sebi in ga ne more v celoti prenesti na druge. To bi omejilo obseg posojil, če bi bile vse navedene ustanove pod strožjim nadzorom finančnih nadzornikov, kot so bile do sedaj (Štiblar, 2008, str. 91).

Največja težava realnega sektorja je, kako gospodarsko recesijo, v kateri je danes že večje število najbolj razvitih ekonomij sveta, narediti čim krajšo in čim manj globoko. Za doseganje tega bodo centralne banke, podobno kot doslej, morale voditi monetarno politiko, s katero bodo ceno denarja postavljale na raven, ki bo omogočala vnovičen zagon gospodarstev.

V dosedanjem odgovarjanju na finančno krizo so se države usmerile predvsem v sprejemanje finančnih paketov za spodbujanje medbančnega kreditiranja in izboljševanje solventnosti bank in drugih finančnih subjektov, precej manj pozornosti pa je bilo vsaj do

sedaj namenjene možni uvedbi fiskalnih ukrepov keynesianskega tipa, ki bi s pomočjo povečanega povpraševanja – morda v obliki državnih investicij v infrastrukturo oziroma v nove tehnologije – omilili recesijo. Finančni paketi, ki so jih sprejele države, so usmerjeni predvsem v ustalitev nacionalnih finančnih sistemov in posledično tudi mednarodnega finančnega sistema. Nujen kratkoročni ukrep je pomoč bankam in drugim finančnim institucijam pri zagotavljanju njihove solventnosti. Zakaj naj bi države nacionalizirale oziroma kapitalizirale banke z davkoplačevalskim denarjem? Odgovor je jasen. Brez vključevanja države bi te banke propadle oziroma bi bile tako oslABLJENE, da ne bi več mogle učinkovito izvajati svoje temeljne funkcije posredovanja sredstev od neto varčevalcev k neto investitorjem, to pa bi za seboj v prepad potegnilo še velik del realnega sektorja (Mrak, 2008).

Dominique Plihon, profesor na Oddelku za ekonomijo na Université Paris Nord, navaja, da je za izhod iz krize treba uvesti več ukrepov. Prvič je treba restrukturirati dolg. Dolžniško breme držav, kot sta Irska in Grčija, je že doseglo nevzdržno stanje z nizi strogih varčevalnih ukrepov, ki nalagajo prebivalstvu, da odplača dolgove. Pa vendar bo imelo varčevanje prek zmanjšanja izdatkov za javne investicije, socialno blaginjo in izobraževanje izjemno negativen učinek na gospodarstvo. Takšna politika bo namreč upočasnila gospodarsko aktivnost, zmanjšala možnost, da bi se države razvile v prihodnosti, in je kontraproduktivna za rast. Kmalu se morajo začeti pogajanja za zmanjšanje obrestnih mer in stopnje dolga Grčije, Irske, Portugalske. Da bomo lahko določili izvor njegove rasti (npr. bančna kriza, utaja davkov, davčni rezi) in tako poskrbeli, da bodo odgovorni akterji (npr. banke) tudi plačali, ter za to, da organiziramo odpis nelegitimnega dolga, je treba javno revidirati vladni dolg v vseh državah članicah. Vemo, da je ostro rast javnega dolga od začetka krize 2008 povzročila socializacija izgub v finančnem sistemu. Finančni akterji (npr. banke in investitorji) so zaradi lastnega izpostavljanja tveganju tudi odgovorni za te izgube. Potemtakem morajo deliti dolžniško breme in sprejeti prestrukturiranje dolga.

Drugič, treba je razorožiti finančne trge. Razorožitev finančnih trgov terja uveljavitev močne regulacije, s katero bi ukrotili banke in obskurne finančne instrumente, ki so v preteklih desetletjih zasenčili regulacijo. To pomeni izobčenje spekulativnih instrumentov, kot so zamenjave posojilnega tveganja (*angl.* credit default swaps; taisti spekulativni instrument je bil uporabljen proti grškemu dolgu), in institucij, ki poslujejo z visokim količnikom finančnega vzvoda, kot so hedge skladi, zaprtje offshore središč in obdavčenje finančnih transakcij, da bi se spopadli s spekulacijo.

Tretjič, reformirati je treba tudi bančni sistem. Tudi v oziru na banke mora priti do nekaterih radikalnih sprememb, kajti te igrajo strateško vlogo »javne koristi« v naših gospodarstvih. Da gospodinjstva obvarujemo pred spekulativnim vedenjem večine bank, je treba ločiti bančništvo na drobno od investicijskega bančništva. Prav tako je treba omejiti velikost bank, da bi zmanjšali tržne in politične moči velikih bank. Velike banke ustvarjajo sistemsko tveganje, saj so »prevelike, da bi propadle.« Prav tako ustvarjajo problem za demokracijo, ker ujamejo regulatorje in jim preprečujejo izvedbo radikalnih

reform. Banke bodo morale priti pod javni nadzor. Kriza je pokazala, da je sedanji poslovni model večine kapitalističnih bank pomanjkljiv; če se ženejo za velikimi dobički, ne opravljajo svoje osnovne gospodarske naloge in prekomerno tvegajo. Obstaja potreba po prekinitvi upravljanja s strani lastnikov delnic in organiziranju alternativnega sistema bank, ki jih vodijo javni interesi. Nadzor deležnikov, kakršnega poznajo v združenih bankah, je treba razviti v vseh evropskih državah. To pomeni, da bi morali bančni sektor organizirati z namenom obrnitve procesa razskupnjenja zadnjih dveh desetletij. Ker bo kriza pripeljala do nacionalizacij evropskih bank, pa je to dobra priložnost za organizacijo bančnega sektorja na evropski ravni.

Četrto, potrebna bo davčna reforma. Večina vladnih primanjkljajev je na strani prihodka. Povzročil jih je upad davčnih prihodkov, ki korenini v davčni konkurenci, davčnih nebesih ter davčnih olajšavah v glavnem za korporacije in ljudi z visokimi prihodki. Reformne politike bi morale biti v tem oziru zastavljene tako, da bi korporacije in milijonarji plačevali višje davke, obdavčiti pa bi bilo treba kapitalski prihodek in finančne transakcije. Harmonizacijo davčnih sistemov bi morale uveljaviti vlade EU, toda ne s fiskalnim tekmovanjem. Ekološki in finančni davki bi lahko bili prvi evropski davki in tako bi tlakovali pot prihodnje skupne fiskalne politike.

2.3 VPLIV KRIZE NA GOSPODARSKO DOGAJANJE PO POSAMEZNIH PANOGAH

Med panogami, ki so bile oziroma so še najbolj prizadete v kriznem obdobju, so torej vse panoge, ki se ukvarjajo z izvozno dejavnostjo, in panoge, ki proizvajajo trajne in nadstandardne dobrine, katerih nakup lahko posameznik odloži za leto ali več. To so predvsem nakup avtomobila, stanovanja, gospodinjskih aparatov in pohištva; pohištvena industrija je namreč druga panoga po vrsti, takoj za avtomobilsko, ki jo je gospodarska kriza najbolj prizadela, zaradi trenutne situacije ter nenujnosti nakupa pa je zelo prizadeta tudi navtična industrija, kar so uradno potrdili na mednarodnem navtičnem sejmu, ki vsako leto v septembru poteka v Izoli. Gospodarska kriza je precej prizadela tudi letalsko, gradbeno in lesno industrijo, najmanj pa so prizadete panoge, ki proizvajajo življenjsko nujne dobrine, kot sta živilska in farmacevtska industrija, ter panoge, za katere obstajajo določene subvencije, kot je recimo proizvodnja energetske varčnih izdelkov (Poslovni svet, 2011).

Aktualni gospodarski kazalci kažejo, da se zaostajanje Slovenije za primerljivimi evropskimi državami od krize dalje le še povečuje. Po skromni krepitvi gospodarske rasti v prvi polovici leta 2011 se je gospodarska aktivnost zadnji dve četrtletji zniževala in Slovenijo potisnila nazaj v recesijo. V letu 2011 je Slovenija tako beležila 0,2-odstotni padec gospodarske rasti. Padec BDP je sicer milejši kot v letu 2009, ko je beležila 8-odstotni padec gospodarske aktivnosti, vendar bodo pogoji za vnovično oživitev še težji. Slovenija se danes srečuje s strukturnimi težavami, ki jih ni uspela odpraviti v času

konjunktura, to pa v času zadržane rasti še dodatno poslabšuje pogoje poslovanja in splošno poslovno okolje (GZS, 2012).

V letu 2011 se je nadaljevalo krčenje investicij v osnovna sredstva, ki so med dejavniki rasti beležile največje, 10,7-odstotno zmanjšanje. Za leto 2012 se še ne obetajo popravki navzgor, saj izjemno slabo kaže z novimi projekti, vse bolj se podaljšujejo roki za že sprejeta naročila, dogajajo pa se tudi odpovedi že načrtovanih projektov. Trg gradbeništva v Sloveniji ob številnih stečajih domačih gradbenih podjetij vse bolj zasedajo tuja gradbena podjetja, ki slovenskim konkurirajo s cenejšo delovno silo in nižjimi cenami storitev. Pri tem se zmanjšuje tudi delež domačih proizvajalcev in dobaviteljev, kar vpliva na širše področje sektorja gradbeništva in industrije gradbenega materiala. Investicije, (so)financirane s strani države, bodo zaradi varčevanja še nadalje močno skrčene, podobno tudi druga investicijska sredstva za gospodarstvo. Slovenska podjetja so še vedno pod pritiskom slabe plačne discipline, oteženega dostopa do likvidnostnih sredstev in virov financiranja (GZS, 2012).

2.4 VPLIV GOSPODARSKE KRIZE NA FARMACIJO

Svetovna finančna kriza, ki se hitro širi v vse svetovne industrijske sektorje, ni prizanesla niti farmacevtski industriji. Čeprav ta industrijski segment deluje po nekoliko drugačnih, veliko bolj specifičnih in bolj kompleksnih pravilih in praviloma ni zelo izpostavljen hitrim cikličnim nihanjem svetovnega gospodarstva, pa je močan negativni finančni krizni val prizadel tudi svetovno farmacevtsko industrijo.

Poglavitni kazalnik negativnih gibanj je praviloma izjemno močno zniževanje vrednosti delnic tistih farmacevtskih družb, ki kotirajo na svetovnih delniških borzah, in hkrati tudi močno nihanje cen delnic, ki se iz dneva v dan dokaj nepredvidljivo spreminjajo. Za številne svetovne farmacevtske družbe, ki izkazujejo dobre ali celo zelo dobre poslovne izide, pravzaprav ni realne podlage v samem poslovanju, da bi vrednosti njihovih delnic padle tako nizko.

Svetovni finančni krizni valovi, ki nastajajo v glavnih svetovnih finančnih središčih, so zelo močni in vplivni ter podirajo vse ovire in tako znižujejo tržne vrednosti farmacevtskih podjetij, ki še nikoli v zgodovini niso bile tako nizke. Tudi to bo še eden novih elementov, ki bo dodatno pospešil nadaljnjo konsolidacijo in koncentracijo svetovne farmacevtske industrije. Kljub temu je pričakovati, da bodo morala tudi številna svetovna farmacevtska podjetja močneje prestrukturirati in racionalizirati svoje poslovanje, da bodo sposobna prebroditi močno svetovno finančno-gospodarsko turbulenco. Nekatere farmacevtske družbe v ZDA, pa tudi v Evropi, so že napovedale močno racionalizacijo poslovanja, zniževanje stroškov in odpuščanje zaposlenih (Večer, 2008).

Evropa bo težave povzročala tudi farmacevtom. Švicarski farmacevtski koncern Novartis je razgrnil radikalen varčevalni program. V prihodnjih treh do petih let namerava zapreti

2000 delovnih mest, predvsem v Švici in ZDA, 700 novih delovnih mest pa namerava odpreti v državah s cenejšo delovno silo. S temi ukrepi bo prihranil 200 milijonov frankov na leto. Novartisova napoved je še ena negativna novica iz uspehov vajene farmacevtske panoge, ki so jo prizadeli varčevalni ukrepi držav na področju zdravstvenega sistema in konkurenca cenejših generičnih zdravil. Cene zdravil so letos v Evropi upadle povprečno za pet odstotkov. Že prej je Novartisov tekmelec Roche napovedal odpravo 4800 delovnih mest, nemški Bayer pa 4500 (Manager, 2011). Farmacevtski velikani zaradi pritiska na cene in izgube patentov nimajo druge izbire kot vlagati v države, v katerih si lahko obetajo veliko večje stopnje rasti kot na trgih Evrope in ZDA. Samo tako imenovane države BRIC (Brazilija, Rusija, Indija in Kitajska) bodo po napovedih ustanov, ki raziskujejo trge, leta 2015 pomenile petino svetovnega trga. Zlasti na Kitajskem trg farmacevtskih izdelkov raste za 20 odstotkov na leto in bo leta 2015 drugi največji tovrstni trg za ZDA (Manager, 2011).

3 PREDSTAVITEV PODJETJA BAYER AG

Bayer je na globalnem trgu prisoten s preko 316 družbami. Glavni sedež družbe je v Leverkusnu v Nemčiji. Bayer je globalna družba, ki deluje na področju varovanja zdravja, prehrane in visokotehnoloških materialov. Izdelki in storitve so namenjeni izboljševanju zdravstvenega stanja in kakovosti življenja ljudi. Poleg tega Bayer s svojimi inovacijami, rastjo in visokimi dobički ustvarja dodatno vrednost.

Bayer AG opredeljuje skupne vrednote, cilje in strategije celotne skupine. Tri podskupine ter tri storitvena podjetja delujejo neodvisno in pod vodstvom obvladujoče družbe. Ob tem Bayerjev korporativni center zagotavlja ustrezno podporo upravi skupine pri nalogah strateškega vodenja. Skupina Bayer je imela na dan 31. decembra 2011 zaposlenih 111.800 ljudi po vsem svetu (v letu 2010 jih je bilo 111.400), od tega 15.800 v Severni Ameriki, 26.000 v Aziji oziroma na tihomorskem območju, 16.400 v Latinski Ameriki/Afriki/na Bližnjem vzhodu ter 53.600 v Evropi (Bayer, 2012).

Bayer AG s sedežem v Leverkusnu v Nemčiji je holdinško organizirano podjetje, ki je strateškega pomena za celotno skupino Bayer. Poslovanje vodijo tri podskupine: Health Care, Crop Science in Material Science ob podpori treh servisnih podjetij (Business services, Technology services, Currenta).

Podskupina Health Care je razdeljena na dve področji, in sicer na farmacevtiko – Bayer Schering Pharma in zdravje potrošnikov – Bayer Consumer Care. Segment farmacevtika, zdravila na recept, je sestavljen iz poslovnih enot ginekologija, splošna medicina, specialna terapija in diagnostika. Segment Consumer Care – zdravila, ki se izdajajo brez recepta, in prehranska dopolnila vključuje poslovne enote Consumer Care – zdravje potrošnikov, Medical Care – Diabetes Care (sistemi za merjenje sladkorja v krvi) in Animal Health Care (veterinarska zdravila in izdelki za nego živali).

Bayer Crop Science je prav tako razdeljen na dve področji, in sicer na Crop Protection – varstvo rastlin in zatiranje škodljivih organizmov ter na Environmental Science, Bio Science – biotehnologija semen in rastlin. Segment Crop Protection vključuje herbicide, insekticide, fungicide in obdelavo semen.

Bayer Material Science je eden vodilnih svetovnih proizvajalcev polimerov in visokokakovostnih umetnih mas. Poleg polikarbonatov in poliuretanov so v ponudbi družbe tudi inovativni dosežki na področju premazov, lepil, sredstev za zvočno izolacijo in tesnilnih sredstev. Bayerjeve najpomembnejše stranke so podjetja iz avtomobilske, gradbeniške, električne in elektronske industrije ter proizvajalci športne opreme in opreme za prosti čas, embalaže in medicinske opreme.

3.1 PREGLED PRODAJE BAYER SCHERING PHARMA

Bayer Schering Pharma dobavlja zdravila na recept. Najbolj prodajana zdravila so:

- Adalat je zdravilo za zdravljenje visokega krvnega pritiska in kronično obolenje srca,
- Aspirin Cardio je zdravilo za preprečevanje srčnega infarkta,
- Xarelto je antikoagulant – za preprečevanje strjevanja krvi,
- Pritor je zdravilo za zdravljenje esencialne hipertenzije,
- Yaz, Yasmin, Mirena so kontracepcija,
- Betaferon je zdravilo za zdravljenje multiple skleroze,
- Kogenate je zdravilo za zdravljenje hemofilije,
- Nexavar je zdravilo za zdravljenje bolnikov s karcinomom jetrnih celic.

Prodaja zdravil na recept je v letu 2011 dosegla 9,949 milijarde EUR, kar je za 0,1 % manj kot v letu 2010. Prodaja v splošni medicini je porastla za 1 % na 6,875 milijarde EUR. To je predvsem zaradi širitve trga na Japonskem, saj se je prodaja izdelka Aspirin Cardio – za preprečevanje srčne kapi, bistveno povečala, za 13 %. Prav tako je Bayer na Japonski trg lansiral dva izdelka – Fosrenol za zdravljenje ledvičnih boleznih in Zetia za zmanjšanje krvnega holesterola, ki sta prispevala k pozitivnemu učinku prodaje. Prodaja zdravila Fosrenol se je povečala za 48 %, Zetia pa za 30 %. Največji upad prodaje, za 22 %, se je pokazal pri izdelku Levitra za zdravljenje erektilne motnje zaradi delnega prestrukturiranja distribucijskih dejavnosti splošne medicine v Združenih državah Amerike in pa antibiotika Ciprobay zaradi prenehanja pogodbe med Bayer AG in vlado ZDA.

Prodaja pri posebni terapiji in onkologiji se je znižala za 2 % na 3,074 milijard EUR. Prodaja Betaferona – zdravila za multiplo sklerozo je upadla, in sicer za 7,4 % zaradi povečanja konkurence na trgu z generičnimi zdravili in tudi zaradi zdravstvenih reform, ki so prispevale k znižanju cen izdelka predvsem v Evropi. Najvišji porast prodaje se izkazuje v Aziji/Pacifiku, in sicer za 14 %, ter v Latinski Ameriki/Afriki/Bližnjem vzhodu za 9 %. Prodaja se je zmanjšala v Severni Ameriki za 14 % (predvsem zaradi nižje prodaje oralnih kontracepcijskih tablet YAZ zaradi vstopa podjetja na ameriški trg, ki proizvaja generična zdravila) ter v Evropi za 3 %.

EBIT (Earning before interest and taxes/dobiček pred obrestmi in davki) se je povišal za 117 % na 1,897 milijarde EUR. Kljub temu da je bila prodaja zdravil rahlo slabša v letu 2011 glede na preteklo leto, se porast EBIT kaže predvsem zaradi nižjih stroškov in prestrukturiranja podjetja Bayer. Znatno so se zmanjšali tudi stroški za študije zdravila Xarelto – antikoagulant, saj se je raziskava (Faza III) uspešno zaključila. Na osnovi tabele 1 lahko sklepam, da je bil vpliv finančno-gospodarske krize na farmacijo šibek, saj se je prodaja izdelkov leta 2011 glede na preteklo leto znižala za samo 0,1 %. Sicer se največji vpliv krize kaže v Severni Ameriki in Evropi, kjer je prodaja zdravil v obdobju 2008–2011

padala, očitno pa finančna kriza ni prizadela Azije/Pacifika ter Latinske Amerike, Afrike in Bližnjega vzhoda, saj prodaja izdelkov na teh trgih iz leta v leto raste (Bayer, 2012).

Tabela 1: Pregled prodaje Bayer Schering Pharma AG

	2008	2009	2010	2011	
	Milijarde EUR	Milijarde EUR	Milijarde EUR	Milijarde EUR	Indeks 2010/2011 v %
Prodaja	10,704	10,467	9,954	9,949	-0,1
Žensko zdravje in splošna medicina	7,309	6,532	6,816	6,875	0,9
Specialna terapija in onkologija	3,395	3,935	3,138	3,074	-2,0
Prodaja po regiji					
Evropa	4,403	4,107	3,784	3,658	-3,3
Severna Amerika	2,966	2,712	2,382	2,048	-14,0
Azija/Pacifik	1,867	2,136	2,209	2,527	14,4
Latinska Amerika, Afrika in Bližnji vzhod	1,468	1,512	1,158	1,716	8,7
EBIT	2,657	1,696	872	1,897	117,5

Vir: Bayer Annual report (2009, 2010, 2011).

3.2 PREGLED PRODAJE BAYER CONSUMER HEALTH

Bayer Consumer Health dobavlja zdravila brez recepta. Najbolj prodajana zdravila so:

- Aspirin, Aspirin plus C, Aspirin Direkt, Aspirin Complex, Aspirin Migran so zdravila za lajšanje bolečin, prehlada, vročine, migrene,
- Bepanthen/Bepanhtol je mazilo za pospeševanje celjenja površinskih ran, blaženje vzdražene in pordele kože,
- Canesten je zdravilo za zdravljenje glivičnih okužb,
- Supradyn je multivitaminski pripravek s Q-encimom.

Diabetes care dobavlja pripomočke za spremljanje krvnega sladkorja, Animal Health pa dobavlja zdravila za zdravljenje domačih ljubljencev:

- Advantix (zaščita pred klopi),
- Baytril (antibiotik za uporabo v veterinarski medicini).

Prodaja zdravil brez recepta je v letu 2011 dosegla porast za 4 %, in sicer na 7,220 milijarde EUR. Najvišja porast prodaje se kaže pri Animal Health – veterina, kjer je prodaja v letu 2011 glede na leto 2010 porasla za 6 %, in sicer na 1,186 milijarde EUR. Prodaja zdravil in izdelkov za živali iz leta v leto raste. Prav tako je bila zabeležena porast prodaje pri zdravilih brez recepta, kot so Aspirin, Bepanthen, Canesten, saj je prodaja narasla za 5 % na 3,534 milijarde EUR. V diviziji Medical Care, kamor spadajo izdelki,

namenjeni sladkornim bolnikom, je prodaja ravno tako narastla. Zvišala se je za 1 % na 2,500 milijarde EUR.

Prodaja se je zvišala prav v vseh regijah po svetu. Tako se je v Evropi zvišala za 5 % na 2,718 milijarde EUR, v Severni Ameriki za 1 % na 2,312 milijarde EUR, v Aziji/Pacifiku za 7 % na 1,129 milijarde EUR ter v Latinski Ameriki/Afriki/Srednjem vzhodu za 4 % na 1,061 milijarde EUR.

EBIT se je v letu 2011 zvišal za 31 % glede na leto 2010, predvsem zaradi zmanjšanja stroškov prodaje in marketinških stroškov. Znatno izboljšanje dobička je v veliki meri zaradi povečanja obsega prodaje in rasti cen. Glede na podatke, prikazane spodaj, bi težko govorila o tem, da je imela finančna kriza vpliv na segment zdravil brez recepta, saj lahko vidimo, da prodaja zdravil od obdobja 2008–2011 raste, in to v vseh regijah po svetu. Kljub temu da zdravila brez recepta niso nujno življenjskega pomena, se jim ljudje ne odpovedujemo, čeprav trenutno živimo v težkih časih, kjer je brezposelnost iz dneva v dan višja. Podatki kažejo na to, da je vpliv finančno-gospodarske krize na farmacevtsko dejavnost, kjer država ne more regulirati cen, nizek oziroma ga ni. Ljudje še vedno kupujemo zdravila zase in za svoje ljubljence in očitno nam ti izdelki še ne predstavljajo luksuznih dobrin. Tako kot pri zdravilih na recept se tudi tukaj, pri zdravilih brez recepta, kaže, da je bila najvišja porast prodaje zabeležena v Aziji/Pacifiku, kar zopet kaže na to, da finančno-gospodarska kriza v farmacevtski panogi očitno ni zajela celotnega svetovnega trga (Bayer, 2012).

Tabela 2: Pregled prodaje Bayer Consumer Health AG

	2008	2009	2010	2011	
	Milijarde EUR	Milijarde EUR	Milijarde EUR	Milijarde EUR	Indeks 2010/2011 v %
Prodaja	4,703	5,521	6,959	7,220	3,8
Zdravila brez recepta	2,770	3,080	3,371	3,534	4,8
Diabetes	970	1,464	2,468	2,500	1,3
Veterina	963	977	1,120	1,186	5,9
Prodaja po regiji					
Evropa	1,976	2,237	2,591	2,718	4,9
Severna Amerika	1,546	1,922	2,284	2,312	1,2
Azija/Pacifik	411	541	1,060	1,129	6,5
Latinska Amerika, Afrika in Bližnji vzhod	770	821	1,024	1,061	3,6
EBIT	1,035	944	989	1,294	30,8

Vir: Bayer Annual report (2009, 2010, 2011).

3.3 PREGLED PRODAJE BAYER CROP SCIENCE

Bayer Crop Science je vodilni svetovni ponudnik na področju izdelkov za varstvo rastlin, zatiranje škodljivih organizmov ter biotehnologije semen in rastlin. Kot partner pri proizvodnji visokokakovostnih živil, krme in vlaknin ponuja celostne rešitve za sodobno in trajnostno kmetijstvo ter nekmetijske dejavnosti. Spodaj navajam najbolj prodajne izdelke Bayer Crop Science.

Fungicidi so sredstva za varstvo rastlin pred glivičnimi obolenji:

- Aliette flash se uporablja za zatiranje kumarne plesni, solatne plesni, hmeljne peronospore, hruševega ožiga,
- Antracol se uporablja na trti za pridelavo vinskega in namiznega grozdja za zatiranje peronospore vinske trte, črne pegavosti vinske trte, na jablanah in hruškah za zatiranje škrlupa itd.,
- Prosaro se uporablja v pšenici za zatiranje žitne pepelovke, pšenične rje, v ječmenu za zatiranje žitne pepelovke, v rži za zatiranje rženega listnega ožiga itd.,
- Teldor se uporablja v jagodah, češnjah, jagodičevju, paradižniku in na okrasnih rastlinah za zatiranje sive plesni, v slivah in breskvah za zatiranje sadne gnilobe.

Herbicidi so sredstva za zatiranje plevelov, najbolj prodajani izdelki so:

- Basta 15 je za zatiranje enoletnega in večletnega plevela v sadovnjakih in vinogradih ter obdelavo nekmetijskih površin,
- Merlin flexx je za zatiranje plevelov v koruzi,
- Sencor je sredstvo za zatiranje plevelov v krompirju, paradižniku, soji in lucerni.

Insekticidi so sredstva za zatiranje škodljivcev, najbolj prodajani izdelki so:

- Biscaya se uporablja za zatiranje listnih uši v krompirju, ječmenu, ovsu, rži in pšenici,
- Calypso SC 480 je za zatiranje listnih uši na jablanah, hruškah, breskvah, marelicah in češnjah ter kumarah, jagodah, okrasnih rastlinah itd.,
- Mesurol je za zatiranje vseh vrst polžev in bramorjev.

Prodaja za zaščito in varstvo rastlin, kot jo lahko vidimo spodaj, se je kljub zelo negativni oziroma slabi prodaji, ki smo jo lahko videli v Sloveniji leta 2010, globalno gledano v svetu, v letu 2011 povečala za 6 % na 5,809 milijarde EUR. Največja prodaja je bila zabeležena pri obdelavi semen, saj je poskočila za 20 % na 731 milijonov EUR. Sledita prodaja fungicidov – varstvo rastlin pri glivičnih obolenjih, in sicer je prodaja narasla za 9 % na 1,709 milijarde EUR, ter prodaja herbicidov – sredstev za zatiranje plevelov, kjer je prodaja narasla za 7 % na 2,079 milijarde EUR. Prodaja insekticidov – sredstev za zatiranje škodljivcev se je zmanjšala za 6 % na 1,290 milijarde EUR. Prodaja je padla zaradi prenehanja trženja starejših izdelkov.

Najvišja porast prodaje je bila v letu 2011 v Severni Ameriki, in sicer je prodaja narastla za 8 % na 1,036 milijarde EUR. To je bila posledica poslovnega razvoja v ZDA, predvsem v Kanadi. Širitev poslovanja z izdelkom Pončo, ki se ga uporablja za obdelavo soje in bombaža, je znatno pripomogla k prodaji obdelave semen. Sledi prodaja v Latinski Ameriki, Afriki in na Bližnjem vzhodu, kjer je narasla za 7 % na 1,585 milijarde EUR, predvsem zaradi dobre prodaje herbicidov v Braziliji in Argentini, ter v Evropi za 7 % na 2,159 milijarde EUR. Tudi v Aziji/Pacifiku je prodaja narasla, sicer minimalno za 1 % na 1,029 milijarde EUR.

EBIT se je v letu 2011 povečal kar za 115 % na 1,294 milijarde EUR. Povečanje dobička je posledica večje prodaje izdelkov v letu 2011 in pa predvsem uspešnega obvladovanja stroškov – odhodkov. Najvišji odstotek porasta prodaje se kaže ravno pri Crop Science. Prodaja, sicer v manjši meri, raste iz leta v leto. Menim, da finančno-gospodarska kriza ni prizadela področja Crop Science. Populacija ljudi v svetu namreč nevzdržno raste. Po ocenah strokovnjakov naj bi nas bilo do leta 2085 že okoli 10 milijard. Treba bo zagotoviti dovolj hrane. V trenutnih vremenskih razmerah (suše, poplave, toča itd.) pa ljudje – kmetje težko pridelajo dober, kakovosten, predvsem pa količinsko zadosten pridelek. Da bodo lahko prehranili čedalje večje število prebivalcev na svetu, se bodo morali posluževati izdelkov, kot so insekticidi, herbicidi in pesticidi. Hrana je nujna življenjska dobrina in kljub finančni krizi, ki nas je prizadela, jo moramo kupovati (Bayer, 2012).

Tabela 3: Pregled prodaje Bayer Crop Science AG

	2008	2009	2010	2011	Indeks 2010/2011 v %
	Milijarde EUR	Milijarde EUR	Milijarde EUR	Milijarde EUR	
Prodaja	5,339	5,424	5,493	5,809	5,8
Herbicidi	1,856	1,986	1,944	2,079	6,9
Fungicidi	1,565	1,564	1,570	1,709	8,8
Insekticidi	1,275	1,234	1,370	1,290	-5,8
Obdelava semen	643	640	609	731	20,0
Prodaja po regiji					
Evropa	2,277	2,206	2,030	2,159	6,3
Severna Amerika	979	1,081	956	1,036	8,3
Azija/Pacifik	818	862	1,021	1,029	0,8
Latinska Amerika, Afrika in Bližnji vzhod	1,265	1,275	1,486	1,585	6,6
EBIT	1,252	713	600	1,294	115,6

Vir: Bayer Annual report (2009, 2010, 2011).

4 PREDSTAVITEV PODJETJA BAYER, D. O. O.

4.1 SPLOŠEN OPIS PODJETJA

Slovensko podjetje Bayer, d. o. o., je družba z omejeno odgovornostjo in je od 1. 1. 2004 v lasti Bayer Health Care ter spada med uspešnejša slovenska podjetja. Bayer, d. o. o., trži svoje izdelke tudi na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Makedoniji, Srbiji in Črni gori ter Albaniji. Od leta 1992 posluje hčerinsko podjetje Bayer, d. o. o., Zagreb in od leta 2004 tudi Bayer, d. o. o., Sarajevo. Podjetje ima predstavništva v Skopju in Tirani (Bayer, 2012). Bayer, d. o. o., opravlja dejavnosti trženja in prodaje farmacevtskih izdelkov družbe Bayer Health Care AG ter nudi storitve trženja, registracije in administrativne storitve divizijam Bayer Health Care v okviru Bayerjevih podružnic v državah nekdanje Jugoslavije in v Albaniji. To območje v Bayerju imenujemo regija Alpe Adria. Bayer, d. o. o., je ena izmed vodilnih družb na področju varovanja zdravja v tej regiji po pripojitvi družbe Schering, d. o. o. Bayer Health Care pa se uvršča na četrto mesto med vsemi družbami in na drugo mesto med vodilnimi znanstveno-raziskovalnimi farmacevtskimi družbami na slovenskem trgu.

Ker se želi še intenzivnejše osredotočiti na inovativno dejavnost in razvoj, je Bayer izvedel strateško reorganizacijo, pri čemer je področje poslovanja razdelili v tri podskupine, ki so dejansko neodvisne. Dejavnost vsake podskupine je v celoti usmerjena na določeni trg. Podporo pri poslovanju jim zagotavljajo pristojna storitvena podjetja. Zaradi značilnega poznavanja ljudi, živali, rastlin in materialov se v prihodnje namerava osredotočiti na področja varovanja zdravja, prehrane in materialov, izdelanih z vrhunsko tehnologijo. Strokovno znanje na teh področjih bo uporabil za doseganje naslednjih ciljev (Bayer, 2012):

- preprečevati, diagnosticirati, lajšati in zdraviti bolezni – Bayer Health Care AG raziskuje, razvija, izdeluje in trži inovativna zdravila za preprečevanje, diagnosticiranje in zdravljenje bolezni;
- prispevati k zagotavljanju zadostne preskrbe s kakovostno hrano za vedno večje število prebivalcev po vsem svetu – Bayer Crop Science AG je v svetovnem merilu vodilno podjetje na področju varstva rastlin in neketijskih pesticidov,
- omogočiti polno in aktivno življenje z našimi izdelki, ki sodijo na področja komunikacij, mobilnosti, športa in opreme za dom – Bayer Material Science AG je zelo znan dobavitelj materialov z izrednimi lastnostmi in inovativnih sistemskih rešitev za proizvodnjo najrazličnejših izdelkov za vsakdanje življenje.

4.2 ZGODOVINA PODJETJA

Bayer Pharma je kot prvo tuje farmacevtsko podjetje stopilo na slovenski trg leta 1971. Tedanji zakonodajni okviri so narekovali večinski lastniški delež domačega podjetja, zato

se je Bayer odločil za sodelovanje s podjetjem Lek. V letu 2003 je bila sprejeta odločitev o ukinitvi skupnega vlaganja z družbo Lek in o spremembi lastninske strukture Bayer Pharma. Leta 2003 je družba Bayer Pharma, d. o. o., postala samostojno podjetje v 100-odstotni lasti družbe Bayer Health Care AG, ki je del mednarodnega koncerna Bayer AG. Istočasno je bila sprejeta odločitev o ukinitvi proizvodnega obrata v Ljubljani in dobavi farmacevtskih izdelkov in zdravil v prosti prodaji iz Nemčije. Bayer/Lek in sindikat sta 6. januarja 2004 sprejela socialni načrt. Uspešno je bila podpisana zaključna pogodba z Lekom in Bayer Pharma, d. o. o. Bayer, d. o. o., je postala družba v 100-odstotni lasti Bayer Health Care AG. Proizvodnja je bila zaprta z 31. julijem 2004.

Leta 2005 je Bayer pripojil program zdravil brez recepta družbe Roche in združil to divizijo s podjetjem Bayer Pharma, d. o. o. Leta 2007 pa je korporacija Bayer AG pripojila Schering AG in je v Sloveniji nastalo novo podjetje Bayer, d. o. o., ki sedaj združuje fitofarmacevtsko podjetje Bayer Crop Science, d. o. o., ter farmacevtski podjetji Bayer Pharma, d. o. o., in Schering, d. o. o. Ob koncu leta 2008 se je spremenila lastniška struktura podjetja Bayer, d. o. o. Novi lastnik je postal Bayer Schering Pharma AG Berlin. 30. 12. 2010 pa je vnovič prišlo do spremembe lastništva. Novi družbenik je Bayer Pharma investments B. V., Mijdrecht Nizozemska. Prenos celotnega poslovnega deleža na novega družbenika je bil vpisan pri Okrožnem sodišču v Ljubljani dne 17. 3. 2011 pod opr. št. Srg 2011/7311 (datum vstopa 30. 12. 2010) (Bayer, 2012).

Podjetja Bayer, d. o. o., v geografskem smislu pokrivajo aktivnosti vseh držav nekdanje Jugoslavije in Albanije. To delno poteka na osnovi pogodb o opravljanju storitev trženja, sklenjenih z drugimi hčerinskimi družbami Bayer AG v posameznih državah, npr. na Hrvaškem in v Srbiji, delno pa preko lastne hčerinske družbe Bayer, d. o. o., v Sarajevu, ki je konec leta 2011 zaposlovala 21 zaposlenih. To podjetje skrbi za registracijo izdelkov, marketing in svoje zaposlene, kupcem pa ne pošilja nobenih faktur, saj se prodaja vrši iz Slovenije. V Makedoniji (konec leta 2011 je bilo 14 zaposlenih) in Albaniji (konec leta 2011 je bilo 8 zaposlenih) ima Bayer predstavništvi v Skopju oziroma Tirani. Bayer, d. o. o., je imel v Sloveniji na dan 31. 12. 2011 zaposlenih 100 uslužbencev, trenutno (marec 2012) pa je zaposlenih 97 uslužbencev v divizijah Bayer Schering Pharma (v nadaljevanju BSP), Bayer Consumer Care (v nadaljevanju BCC) in Bayer Crop Science (v nadaljevanju BCS) ter v naslednjih skupnih službah: materialna oskrba, kontroling, upravljanje človeških virov, pravna služba, finance in računovodstvo, IT in oddelek za korporativne zadeve (Bayer, 2012).

5 VPLIV GOSPODARSKE KRIZE NA PODJETJE BAYER, D. O. O.

Najpomembnejše sestavine izkaza uspeha so prihodki in odhodki. V izkazu uspeha jih združujemo po njihovi vsebini. Prihodke delimo na prihodke iz poslovanja, finančne prihodke in izredne prihodke. Enaka je tudi razdelitev odhodkov. Kot razlike med posameznimi vrstami prihodkov in odhodkov nastanejo rezultat iz poslovanja, rezultat iz financiranja in rezultat iz izrednega delovanja. Pogosto želimo ugotoviti vsebino poslovnega izida, zato zbiramo vsebinske prihodke in odhodke v različne skupine in kot razliko med njimi izračunavamo različne vrste poslovnega izida. Najpomembnejši so dobiček, čisti dobiček in izguba. Druge pomembnejše vrste poslovnega izida pa so: prispevek za kritje, celotni kosmati dobiček, dobiček iz rednega delovanja, kosmati donos iz poslovanja in drugi. V nadaljevanju prilagam Izkaz poslovnega izida Bayer, d. o. o., za leta 2008, 2009, 2010 in 2011, kjer bom na njegovi osnovi skušala ugotoviti vpliv finančne krize na podjetje.

5.1 ANALIZA IZKAZA POSLOVNEGA IZIDA

Tabela 4: Izkaz poslovnega izida v EUR

	1.1.-31.12.2011	1.1.-31.12.2010	1.1.-31.12.2009	1.1.-31.12.2008
1) Čisti prihodki od prodaje	102.090.035	100.054.676	105.584.856	101.335.692
4) Drugi poslovni prihodki	488.555	106.514	458.167	879.162
5) Stroški blaga, materiala, storitev	-90.082.085	-84.314.827	-87.338.531	-86.587.455
a) Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala ter stroški porabljenega materiala	-66.609.368	-62.031.988	-63.094.379	-61.032.624
b) Stroški storitev	-23.472.717	-22.282.839	-24.244.152	-25.554.831
6) Stroški dela	-8.673.974	-8.060.396	-8.354.136	-7.729.260
a) Stroški plač	-6.462.785	-6.311.044	-6.284.195	-6.041.103
b) Stroški socialnih zavarovanj	-1.075.403	-1.091.265	-1.170.843	-1.120.700
od tega pokojninskih zavarovanj	-646.917	-626.842	-639.258	-639.481
c) Drugi stroški dela	-1.135.786	-658.087	-899.098	-567.457
7) Odpisi vrednosti	-2.254.637	-2.069.791	-2.273.176	-836.033
a) Amortizacija	-495.532	-640.770	-646.667	-541.636
b) Pr.poslov.odh.pri neposred.sr. in opred.OS	-107.679	-99.657	-1.069.811	-93.196
c) Pr.poslov.odhodki pri obratnih sredstvih	-1.651.426	-1.329.364	-1.519.698	-201.201
8) Drugi poslovni odhodki	-390.185	-484.289	-582.586	-531.139
9) Finančni prihodki iz deležev	0	0	0	4.078
a) Fin.prihodki iz deležev v družbah v skupini	0	0	0	3.184
č) Finančni prihodki iz drugih naložb	0	0	0	894
10) Finančni prihodki iz danih posojil	51.135	35.405	48.670	106.463
a) Fin.prih.iz posojil, danih družbam v skupini	49.514	25.026	45.731	98.159
b) Fin.prih.iz posojil, danih drugim	1.621	10.379	2.939	8.304
11) Fin. prihodki iz poslovnih terjatev	0	230	671	0
a) Fin.prihodki iz poslovnih terjatev do drugih	0	230	671	0
13) Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	-607.755	-544.343	-981.355	-274.028
a) Fin.odh.iz posojil, prejetih od družb v skupini	-607.755	-532.513	-980.760	-271.941
č) Fin.odhodki iz drugih finančnih obveznosti	0	-11.830	-595	-2.087
14) Fin.odhodki iz poslovnih obveznosti	-9.341	-3.618	0	0
b) Fin.odh.iz obv.do dob.in meničnih obv.	-9.341	-3.618	0	0
15) Drugi prihodki	131.885	5.767	24.451	0
16) Drugi odhodki	-3.666	-10.472	-37.600	0
17) Davek iz dobička	-493.786	-1.194.826	-1.744.956	-1.485.880
18) Odloženi davki	178.347	159.382	269.813	-5.809
19) Čisti poslovni izidi obračunskega obdobja	424.528	3.679.412	5.074.288	4.875.794

Vir: Letno poročilo Bayer, d. o. o. (2009, 2010 in 2011).

V letu 2010 je poslovanje v Sloveniji in v celotni regiji bilo pod močnim vplivom finančne in gospodarske krize, zlasti na južnih trgih. Zaznamovala ga je upočasnjena prodaja, ki se je zmanjšala z dvomestne stopnje rasti v letu 2008 na skromno enomestno stopnjo v letu 2010. Neugodne tržne razmere so vplivale zlasti na Bayerjevo področje varovanja zdravja.

Poslovanje družbe v letu 2011 je zelo primerljivo s poslovanjem družbe leta 2010. Vodstvo podjetja je te eksterne zadeve obravnavalo vse leto, pri čemer je dokazalo visoko stopnjo prilagodljivosti in analitičnih sposobnosti pri pravočasni obravnavi vprašanj, ter visoko stopnjo sodelovanja med divizijami v BHC (skupen nastop v sodelovanju z veletrgovskimi, določanje kreditnih limitov, nadzor nad tekočimi terjatvami itd.) in med podskupinami BHC in BCS (pobuda glede obratnih sredstev). Zato je Bayer, d. o. o., Slovenija leto 2011 zaključil uspešnejše, kot je bilo pričakovano, a kljub temu ni izpolnil prvotnega načrta.

Pod točko 1. v Izkazu poslovnega izida so čisti prihodki od prodaje, prodajne vrednosti prodanih količin, zmanjšane za popuste ob prodaji ali kasneje tudi za vrednost vrnjenih količin. Sestavljajo jih čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev ter blaga in materiala (IKS, 2012, str. 14). Pri Bayer, d. o. o., Slovenija so se čisti prihodki od prodaje v letu 2011 v primerjavi z letom 2010 povečali za 2 %, v letu 2010 zmanjšali za 5 % v primerjavi z letom 2009, če pa primerjamo leto 2009 z letom 2008, pa vidimo, da so čisti prihodki od prodaje narastli za 4 %. Na podlagi teh podatkov lahko sklepam, da se vidi močan upad prodaje v letu 2010, vendar prodaja leto kasneje zopet zraste. Sicer je manjša v primerjavi z leti 2009/2008, vendar mislim, da ima svetovna finančna kriza dejansko šibkejši vpliv na farmacevtsko industrijo.

Pod točko 4. Drugi poslovni prihodki se izkazujejo subvencije, dotacije, regresije, kompenzacije, ki so povezani s poslovnimi učinki, prevrednotovalni poslovni prihodki in tudi presežki iz prevrednotenja, nastali pri poslovnih združitvah (IKS, leto 2012, str. 14). Drugi poslovni prihodki so se v letu 2011 v primerjavi z letom 2010 znatno povečali in sicer za 358 %, predvsem zaradi odprave popravkov terjatev ter od prodaje osnovnih sredstev, ki se v veliki meri nanašajo na prodajo rabljenih avtomobilov. V letu 2010 v primerjavi z letom 2009 so se drugi poslovni prihodki zmanjšali za 77 %, primerjava leta 2009 z letom 2008 ravno kaže tako na zmanjšanje drugih poslovnih prihodkov za skoraj 48 %. Visoki prihodki v letu 2008 izhajajo iz pripojitve podjetja Schering AG k Bayer AG. Zaradi pripojitve je prišlo do prevrednotovalnih poslovnih prihodkov.

Pod točko 5. Stroški blaga, materiala in storitev spadajo nabavna vrednost prodanega blaga in materiala ter stroški porabljenega materiala. Sem sodijo tudi stroški storitev, kot so transportni stroški, najemnine, povračila stroškov zaposlenim v zvezi z delom, stroški plačilnega prometa, stroški poslovnih in bančnih storitev, zavarovalne premije, stroški intelektualnih in osebnih storitev, stroški sejmov, reklame in reprezentance (IKS, leto 2012, str. 14). Ti stroški so se v letu 2011 glede na preteklo leto povečali za 7 %. Leta 2010 v primerjavi z letom 2009 so se stroški zmanjšali za 3 %, predvsem zaradi slabše prodaje v letu 2010, primerjava leta 2009 z letom 2008 pa kaže na povišanje stroškov v letu 2009 za 1 %. Porast stroškov v letu 2011 je predvsem posledica zvišanja nabavnih cen materiala.

Pod točko 6. Stroški dela sodijo stroški plač, to so bruto plače zaposlencev in nadomestila plač zaposlencev, stroški socialnega zavarovanja in drugi stroški dela (IKS, 2012, str. 15).

Leta 2011 v primerjavi z letom 2010 so se stroški dela povečali za 8 %, predvsem v točki c – drugi stroški dela, za 73 %, leta 2010 v primerjavi z letom 2009 so se znižali za 4 %, leta 2009 v primerjavi z letom 2008 pa so bili večji za 8 %. Znatno povečanje drugih stroškov dela v letu 2011 je posledica izplačila odpravnin, ki so posledica reorganizacije oziroma optimizacije poslovanja ter odpuščanj in upokojitev.

Pod točko 7. Odpisi vrednosti spadajo amortizacija, prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih sredstvih, opredmetenih osnovnih sredstvih in naložbenih nepremičninah in prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih (IKS, 2012, str. 15). Stroški amortizacije in prevrednotovalni poslovni odhodki pri opredmetenih osnovnih sredstvih in neopredmetenih sredstvih so se v primerjavi z letom 2010 zvišali za 9 %. Glavna sprememba je nastala pri prevrednotovalnih odhodkih pri obratnih sredstvih, ki jo predstavljajo postavke popravkov vrednosti trgovskega blaga v višini 359.442 EUR, katerih vrednost je bila oslABLJENA po stanju na dan 31. 12. 2011 zaradi kratkih rokov uporabe, glavino pa predstavlja popravek vrednosti terjatev (dvomljive terjatve predvsem do kupcev v Srbiji) v višini 1.287.845 EUR.

Pod točko 10. Finančni prihodki iz danih posojil gre predvsem za finančne prihodke iz danih posojil, ki so posledica izmeritve finančnih naložb po pošteni vrednosti ali odplačni vrednosti, tečajnih razlik in obračunanih obresti. Razporedijo se na a) finančne prihodke iz posojil, danih družbam v skupini, in b) finančne prihodke iz posojil, danih drugim (IKS, 2012, str. 15). Družba je večino finančnih prihodkov iz danih posojil v znesku 49.514 EUR ustvarila z vezavo depozitov pri skupini, družba je od julija 2007 namreč članica Cash poola družbe Bayer AG, kamor dnevno nakazuje denarne presežke oziroma črpa sredstva, če je to potrebno, in iz naslova obresti za dana posojila hčerinski družbi Bayer, d. o. o., Sarajevo. Finančni prihodki iz posojil, danih drugim, pa se nanašajo na prihodke iz obresti iz naslova stanovanjskih kreditov, danih zaposlenim, in zamudnih obresti.

Pod točko 13 so finančni odhodki iz finančnih obveznosti (IKS, 2012, str. 15). Leta 2011 v primerjavi z letom 2010 je bilo finančnih odhodkov za 12 % več, leta 2010 v primerjavi z letom 2009 za 45 % manj, leta 2009 v primerjavi z letom 2008 pa kar za 261 % več. Finančni odhodki iz posojil, prejetih od družb v skupini, so nastali zaradi zadolževanja pri skupini (posojilo in koriščenje limita v sistemu Cash pool).

Pod točko 14. Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti so a) finančni odhodki iz poslovnih obveznosti do družb v skupini, b) finančni odhodki iz obveznosti do dobaviteljev in meničnih obveznosti ter c) finančni odhodki iz drugih poslovnih obveznosti (IKS, 2012, str. 15). V letu 2011 so se finančni odhodki iz obveznosti do dobaviteljev in meničnih obveznosti v primerjavi z letom 2010 povečali za 158 %. Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti so knjižene tečajne razlike – predvsem iz naslova knjiženja za predstavništva v Albaniji in Makedoniji.

Pod točko 15. Drugi prihodki se izkazujejo prihodki iz subvencij, dotacij, donacij in podobni prihodki, ki niso povezani s poslovnimi učinki, prejete odškodnine in kazni ter

drugi prihodki (IKS, 2012, str. 16). Znatno povečanje v letu 2011 je Bayer, d. o. o., dosegel s poravnavo v sporu, ki se je vlekel nekaj let.

Pod točko 16. Drugi odhodki so denarne kazni in odškodnine ter drugi odhodki (IKS, 2012, str. 16). V letu 2011 so se drugi odhodki zmanjšali za skoraj 65 % v primerjavi s preteklim letom, prav tako so se drugi odhodki leta 2010 v primerjavi z letom 2009 zmanjšali za 72 %.

Pod točko 17. Davek iz dobička izkažemo davek, ki ga mora družba plačati na osnovi Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (IKS, 2012, str. 16). V letu 2011 se je davek iz dobička glede na leto 2010 zmanjšal za 59 %, leta 2010 v primerjavi z letom 2009 za 32 %, leta 2009 v primerjavi z letom 2008 pa se je povečal za 17 %.

Pod točko 18. Odloženi davki so davki, ki povečujejo ali zmanjšujejo čisti poslovni izid (ne vplivajo na obveznost za plačilo davka po zakonu). Z obračunavanjem odloženih davkov naj bi bil poslovni izid čim bolj realen in naj nanj ne bi vplival znesek plačanega davka, ki se ne obračunava po zakonu. Zakon pri ugotavljanju davčne osnove namreč nekaterih odhodkov ne pripoznava oziroma jih pripoznava drugače, kot so pripoznani v poslovni bilanci. Temeljna zamisel obračuna odloženih davkov je, da je čisti poslovni izid izkazan realno ne glede na znesek obračunanega davka (IKS, 2012, str. 16). Odloženi davki se računajo iz naslova obračunanih rezervacij za odpravnine ob upokojitvi in jubilejne nagrade ter razlike med poslovno in davčno amortizacijo pri neopredmetenih osnovnih sredstvih, glavno postavko pa predstavljajo odloženi davki iz naslova popravka vrednosti terjatev. Stanje odloženih terjatev za davke se je v letu 2011 povečalo za 12 % v primerjavi z letom poprej, zato družba beleži prihodke za odložene davke.

Pod točko 19. Čisti poslovni izid obračunskega obdobja je čisti dobiček, ki pripada lastnikom, ali čista izguba, ki vsebinsko zmanjšuje lastniški kapital in jo je treba pokriti (IKS, 2012, str. 16). V letu 2011 je imela družba za 89 %, tj. 424.528 EUR, manj dobička kot leta 2010, ko je znašal 3.679.412 EUR. Primerjava leta 2010 z letom 2009 tudi kaže na padec dobička, in sicer za 27 %, saj je dobiček leta 2009 znašal 5.074.288 EUR. Leta 2009 v primerjavi z letom 2008 pa je bil večji za malo več kot 4 %, saj je dobiček v letu 2008 znašal 4.875.794 EUR. Zmanjšanje dobička izhaja predvsem iz višjih odhodkov družbe Bayer, saj lahko vidimo, da se je prodaja v letu 2011 glede na preteklo leto zvišala za 2 %, odhodki pa so se povečali za več kot 6 %. Menim, da so za tak upad dobička bolj »krivi« reorganizacija podjetja in višji stroški nabavne vrednosti materiala kot sam vpliv finančno-gospodarske krize.

Globalna likvidnostna kriza, katere začetki segajo v sredino leta 2007, je med drugim vplivala tudi na nižjo raven investicij na kapitalskem trgu, slabšo likvidnost bančnega sektorja, nihajoče medbančne obrestne mere in veliko spremenljivost tečajev na borzah. Negotovost na mednarodnih finančnih trgih je vodila do propada in reševanja bank v ZDA, zahodni Evropi, Rusiji in drugje. Dostop do novih virov financiranja v Sloveniji je v zadnjem obdobju precej otežen. V likvidnostne težave so zapadli tudi nekateri dolžniki

družbe in družba je morala oblikovati popravek vrednosti terjatev. Vodstvo ne more zanesljivo oceniti učinkov morebitnega poslabšanja likvidnosti finančnih trgov in povečanja negotovosti na deviznih in kapitalskih trgih na finančno stanje družbe. Vodstvo družbe meni, da je sprejelo vse potrebne ukrepe za zagotovitev obstoja in nadaljnje rasti družbe v trenutnih okoliščinah.

6 VPLIV FINANČNE KRIZE NA PRODAJO PO POSAMEZNIH DIVIZIJAH DRUŽBE BAYER, D. O. O.

Kot sem že omenila zgoraj, je Bayerjevo poslovanje v Sloveniji razdeljeno na tri podskupine, ki so dejansko neodvisne druga od druge. Družba se deli na naslednje področne skupine (divizije):

- Health Care proizvodi, ki se naprej delijo na:
 - Schering Pharma proizvode (zdravila na recept) in na
 - Consumer Care proizvode (zdravila brez recepta, vitamini) ter
- Crop Science proizvodi, ki so proizvodi za zaščito rastlin.

V nadaljevanju prikažem, kako je finančna kriza vplivala na vse tri podskupine. Primerjam prodajo od leta 2008 do 2011 in jo grafično prikažem, hkrati pa s pomočjo tabele (zemljepisna področja) prikažem, kje v jadranski regiji se upad/zvišanje prodaje najbolj pozna. Nato na osnovi pregleda terjatev skušam ugotoviti, ali so se likvidnostne težave nekaterih dolžnikov družbe zaradi finančno-gospodarske krize povečale oziroma ali ostajajo na ravni iz preteklih let.

6.1 VPLIV FINANČNE KRIZE NA BAYER SCHERING PHARMA (BSP)

Bayer Schering Pharma je ohranila svoj položaj med farmacevtskimi družbami v Sloveniji. Tudi v drugih državah – Hrvaška, Srbija, Črna Gora, Bosna, Albanija in Makedonija – je še vedno med 10 vodilnimi farmacevtskimi družbami. Rezultati prodaje BSP v Sloveniji so bili leta 2010 nekoliko pod rezultati, doseženimi v letu 2009. To je predvsem posledica zniževanja cen v letu 2010, saj se cene zdravil določajo na osnovi cen iz referenčnih držav – v primeru Slovenije so to Francija, Nemčija in Avstrija – spremenjene cene v teh državah pa so negativno vplivale na cene zdravil v Sloveniji. Vendar se je prodaja v letu 2011 zvišala za 1,22 % na 62.261.336 EUR.

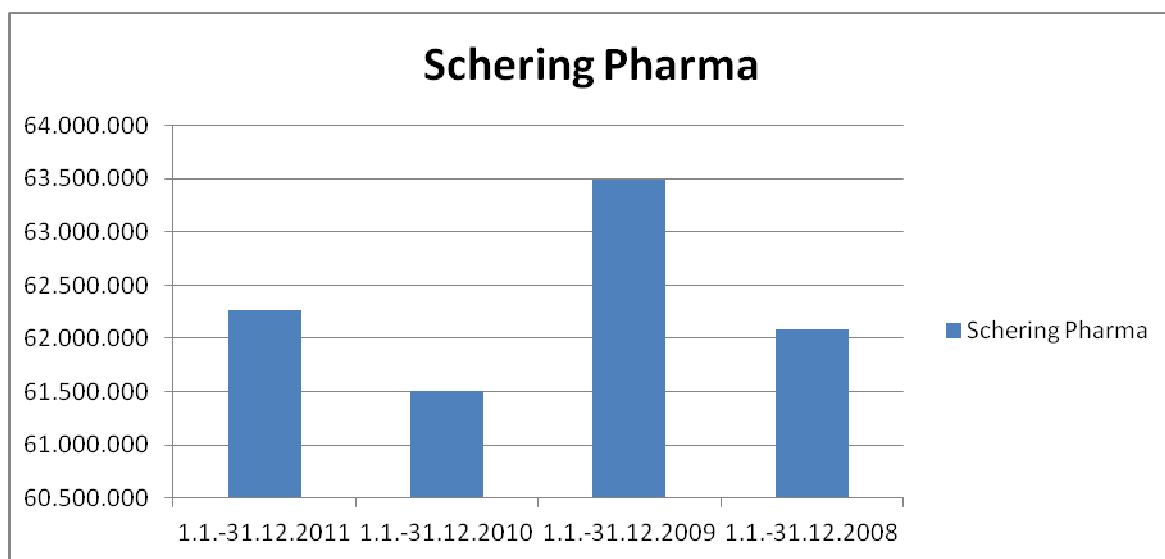
V spodnji tabeli prikazujem pregled prodaje divizije Bayer Schering Pharma.

Tabela 5: Pregled prodaje Bayer Schering Pharma Slovenija v EUR

	1.1.-31.12.2011	1.1.-31.12.2010	1.1.-31.12.2009	1.1.-31.12.2008	Indeks 2011/2010	Indeks 2010/2009	Indeks 2009/2008
Schering Pharma	62.261.336	61.509.167	63.493.414	62.079.939,00	101,22	96,87	102,28
Consumer Care	23.621.141	22.095.340	23.699.801	21.705.441,00	106,91	93,23	109,19
CropScience	12.170.777	11.409.815	14.614.972	13.753.136,00	106,67	78,07	106,27
Ostalo	4.036.781	5.040.354	3.776.669	3.797.176,00	80,09	133,46	99,46
Skupaj	102.090.035	100.054.676	105.584.856	101.335.692	102,03	94,76	104,19

Vir: Letno poročilo Bayer, d. o. o. (2009, 2010 in 2011).

Grafikon 1: Pregled prodaje Bayer Schering Pharma Slovenija

Vir: Lasten, tabela 5.

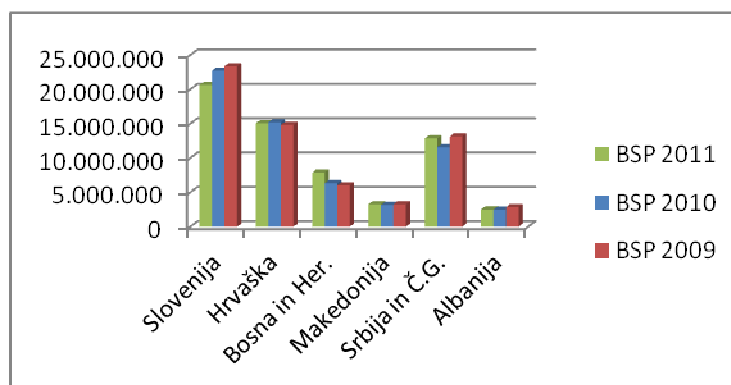
Prodaja Bayer Schering Pharme se je v letu 2011 za povečala za 1 % na 62.261.336 EUR v primerjavi z letom 2010. Iz tabele lahko vidimo, da je za to divizijo bilo od leta 2008 do 2011 najhujše leto 2010. Takrat je prodaja glede na leto 2009 padla za 3 % na 61.509.167 EUR. Primerjava med letoma 2008 in 2009 pa kaže na porast prodaje v letu 2009, in sicer za 2 % na 63.493.414 EUR. Znižana prodaja v letu 2010 se je izrazila tudi zaradi odločitve, ki je bila sprejeta v svetovnem merilu, o prodaji onkoloških zdravil (Fludara in Mac Campath) družbi Genzyme. Poslovna enota ginekologija pa je skozi vse leto čutila vpliv negativne kampanje v tisku, kar je imelo za posledico dramatičen padec celotnega trga oralnih kontracepcijskih tablet.

Na osnovi podatkov lahko sklepam, da se je vpliv finančne krize, ki se je začela sredi leta 2008 kazati tudi v drugih gospodarskih panogah po svetu, v Sloveniji pokazal bolj v letu 2010 kot leto poprej. Menim, da vpliv ekonomske krize ni bil močan, saj se upad prodaje ni nadaljeval. Takoj naslednje leto, torej v letu 2011, lahko vidimo porast prodaje, kar kaže na to, da finančno-gospodarska kriza ni imela visokega vpliva na divizijo farmacevtika – zdravila na recept. V tabeli 6 prikažem, na katerem zemljepisnem področju je prodaja imela največji/najmanjši donos/padec.

Tabela 6: Pregled prodaje BSP Slovenija po zemljepisnem področju v EUR

V EUR	BSP 2011	BSP 2010	BSP 2009	Indeks 2011/2010	Indeks 2010/2009
Slovenija	20.674.588	22.721.580	23.383.069	90,99	97,17
Hrvaška	15.064.105	15.207.805	14.821.818	99,06	102,60
Bosna in Her.	7.878.144	6.352.844	6.012.806	124,01	105,66
Makedonija	3.281.472	3.163.513	3.264.823	103,73	96,90
Srbija in Č. G. ¹	12.858.799	11.588.138	13.139.584	110,97	88,19
Albanija	2.504.228	2.475.286	2.871.314	101,17	86,21
SKUPAJ:	62.261.336	61.509.166	63.493.414	101,22	96,87

Vir: Letno poročilo Bayer, d. o. o. (2009, 2010 in 2011).

Grafikon 2: Pregled prodaje BSP Slovenija po zemljepisnem področju

Vir: Lasten, tabela 6.

Na osnovi podatkov vidimo, da je bil največji upad prodaje v regiji Alpe Adria prav v Sloveniji, saj je prodaja v letu 2011 v primerjavi z letom 2010 padla za 9 % na 20.674.588 EUR. Minimalni padec prodaje v letu 2011 je prav tako zabeležen tudi na Hrvaškem, in sicer za 0,4 % na 15.064.105 EUR glede na leto poprej. Drugod po regiji pa je prodaja narastla. Največji porast je bil v Bosni in Hercegovini (za 24, % na 7.878.144 EUR), nato v Srbiji in Črni gori (za 11 % na 12.858.799 EUR) in Makedoniji (za 4 % na 3.281.472 EUR) in na koncu še v Albaniji, kjer je bila rast prodaje višja za 1 % (2.504.228 EUR). Skupni rezultati poslovanja Bayer Health Care Pharmaceuticals v regiji so bili nekoliko nad rezultati, doseženimi v letu 2010, z dvomestno stopnjo rasti v Bosni in Srbiji ter negativnim trendom v Sloveniji in na Hrvaškem. Glede na prikazano menim, da se je vpliv finančne krize odražal bolj v Sloveniji kot v ostalih državah. V tabeli 7 predstavim kratkoročne terjatve, ki jih imamo do naših kupcev po državah.

¹ Srbija in Črna gora vključuje tudi Kosovo.

Tabela 7: Terjatve do kupcev za leta 2009, 2010 in 2011 v EUR – BSP Slovenija

V EUR	BSP 2011	BSP 2010	BSP 2009	Indeks 2011/2010	Indeks 2010/2009
Slovenija	4.150.679	3.242.723	3.796.334	128,00	85,42
Hrvaška	7.469.559	9.060.711	8.541.127	82,44	106,08
Bosna in Hercegovina	3.441.815	1.552.100	1.112.952	221,75	139,46
Makedonija	1.212.810	1.112.123	1.326.929	109,05	83,81
Srbija in Črna gora	7.302.092	5.175.952	5.793.217	141,08	89,35
Albanija	595.782	892.593	1.091.706	66,75	81,76
Ostali	0	0	41.438	0,00	0,00
Skupaj	24.172.737	21.036.202	21.703.703	114,91	96,92

Vir: Letno poročilo Bayer, d. o. o. (2009, 2010 in 2011).

Na osnovi te tabele lahko vidimo, da so se terjatve zvišale praktično v skoraj vseh državah (v Sloveniji za 28 % na 4.150.679 EUR, v Bosni in Hercegovini za 122 % na 3.441.815 EUR, v Makedoniji za 9 % na 1.212.810 EUR ter v Srbiji in Črni gori za 41 % na 7.302.092 EUR) glede na preteklo leto. Na Hrvaškem in v Albaniji so se terjatve znižale. Največ v Albaniji, za 33 % na 595.782 EUR, in na Hrvaškem za 18 %, na 7.469.559 EUR. Skupaj so se terjatve pri Bayer Schering Pharmi zvišale za 15 % v letu 2011 glede na leto 2010, in sicer na 24.172.737 EUR. Najvišji porast terjatev se izkazuje v Bosni in Hercegovini, kar je delno tudi posledica višje prodaje v letu 2011. Porast terjatev se odraža predvsem v podaljšanih plačilnih rokih, medtem ko je odstotek zapadlih terjatev v letu 2011 znašal 7 % v primerjavi z letom 2010, ko je bil 18 %. Finančno-gospodarska kriza še vedno traja, saj so se terjatve v letu 2011 glede na pretekla leta občutno povečale v primerjavi z rastjo prodaje. Kriza se bolj odraža pri likvidnostnih težavah kupcev kot na prodaji izdelkov.

6.2 VPLIV FINANČNE KRIZE NA BAYER CONSUMER CARE (BCC)

Leto 2011 je bilo za divizijo Bayer Consumer Care dokaj uspešno poslovno leto, čeprav so poslovno okolje v celotni regiji Alpe Adria zaznamovali težavni gospodarski pogoji. Splošna gospodarska situacija je vplivala na poslovanje z zdravili brez recepta z zelo zadržano porabo potrošnikov. V primerjavi z letom 2010 se je trg zdravil brez recepta v celotni regiji ustalil na nižji ravni iz leta 2010. Rast trga zdravil brez recepta je bil blizu ničle, mnogi konkurenti pa so ugotovili trend upadanja poslovanja.

Leto 2010 je bilo za divizijo Bayer Consumer Care v primerjavi z letom 2011 težje poslovno leto. Zaznamovalo ga je zelo zahtevno splošno poslovno okolje skupaj z neugodnimi zunanji dejavniki. Prvi kvartal leta 2010 je bil najslabši, saj je Bayer na koncu leta 2009 imel visoke zaloge v veleprodajnih, kar je bila posledica preplaha zaradi svinjske gripe in popolnega izpada sezone respiratornih in prehladnih obolenj v prvem

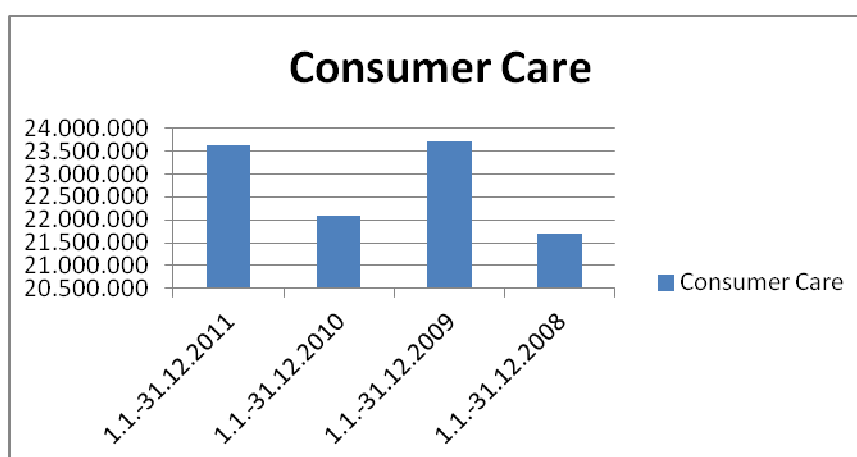
kvartalu. Nadaljeval se je trend iz leta 2009, in sicer vpliv finančne krize. Izrazito je pospešeno osredotočanje na veledrogerije zaradi upravljanja njihovega delovnega kapitala oziroma zalog. To je privedlo do nadaljnjega zniževanja zalog, kar je prav tako negativno vplivalo na poslovanje divizije BCC. V tabeli 8 prikazujem pregled prodaje Bayer Consumer Care.

Tabela 8: Pregled prodaje Bayer Consumer Care Slovenija v EUR

	1.1.-31.12.2011	1.1.-31.12.2010	1.1.-31.12.2009	1.1.-31.12.2008	Indeks 2011/2010	Indeks 2010/2009	Indeks 2009/2008
Schering Pharma	62.261.336	61.509.167	63.493.414	62.079.939,00	101,22	96,87	102,28
Consumer Care	23.621.141	22.095.340	23.699.801	21.705.441,00	106,91	93,23	109,19
CropScience	12.170.777	11.409.815	14.614.972	13.753.136,00	106,67	78,07	106,27
Ostalo	4.036.781	5.040.354	3.776.669	3.797.176,00	80,09	133,46	99,46
Skupaj	102.090.035	100.054.676	105.584.856	101.335.692	102,03	94,76	104,19

Vir: Letno poročilo Bayer, d. o. o. (2009, 2010 in 2011).

Grafikon 3: Pregled prodaje Bayer Consumer Care Slovenija

Vir: Lasten, tabela 8.

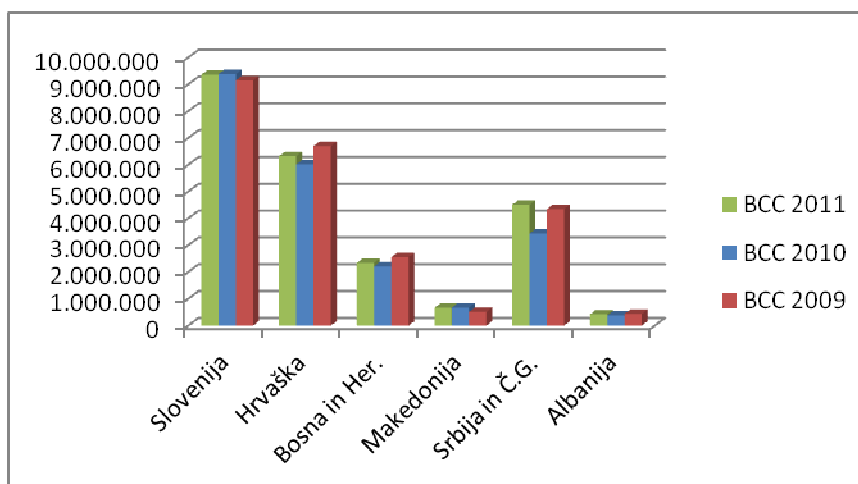
Na osnovi pregleda prodaje se je ta v letu 2011 v primerjavi z letom 2010 povečala za 7 % na 23.621.141 EUR. V letu 2010 v primerjavi z letom 2009 pa se je znižala za 7 % na 22.095.340 EUR. Najvišja rast prodaje je zabeležena v letu 2009, kjer je v primerjavi z letom 2008 dosegla porast za 9 %, kar znaša 23.699.801 EUR. Enako kot pri Bayer Schering Pharma menim, da je pri Bayer Consumer Care finančna kriza imela največji vpliv v letu 2010. Vendar pa je bil vpliv finančne krize – gledano za prodajo, pri diviziji ConsumerCare – zdravila brez recepta, nižji kot pri Bayer Schering Pharma – zdravilih na recept. Če ravno gre za dobrine, ki niso tako pomembne z vidika življenjskih potrebščin (luksuzne dobrine), se jim ljudje kljub ekonomski krizi težka odpovemo. V tabeli 9 prikažem, na katerem zemljepisnem področju je prodaja imela največji/najmanjši donos/padec.

Tabela 9: Pregled prodaje BCC Slovenija po zemljepisnem področju v EUR

V EUR	BCC 2011	BCC 2010	BCC 2009	Indeks 2011/2010	Indeks 2010/2009
Slovenija	9.359.453	9.384.959	9.151.715	99,73	102,55
Hrvaška	6.322.439	6.013.413	6.698.831	105,14	89,77
Bosna in Her.	2.340.272	2.210.455	2.554.070	105,87	86,55
Makedonija	666.370	672.711	510.646	99,06	131,74
Srbija in Č.G.	4.508.289	3.435.270	4.346.673	131,24	79,03
Albanija	424.318	378.532	437.866	112,10	86,45
SKUPAJ:	23.621.141	22.095.340	23.699.801	106,91	93,23

Vir: Letno poročilo Bayer, d. o. o. (2009, 2010 in 2011).

Grafikon 4: Pregled prodaje BCC Slovenija po zemljepisnem področju

Vir: Lasten, tabela 9.

Na osnovi podatkov o prodaji Bayer Consumer Care po zemljepisnem področju vidimo, da je prodaja zdravil brez recepta v letu 2011 v večini držav narastla. Malenkostni padec prodaje je zabeležiti v Sloveniji (za 0,27 % na 9.359.453 EUR) in Makedoniji (za 0,94 % na 666.370 EUR). Najvišji porast prodaje je bil v Srbiji in Črni gori (za 31 % na 4.508.289 EUR), nato v Albaniji (za 12 % na 424.318 EUR), sledita Bosna in Hercegovina (za 6 % na 2.340.272 EUR) ter Hrvaška (za 5 % na 6.322.439 EUR). Tudi tukaj, tako kot pri diviziji farmaceutika, lahko vidimo, da je bil padec prodaje zopet v Sloveniji. Glede na prikazano menim, da je vpliv finančne krize nizek, vendar se najbolj odraža v Sloveniji. V tabeli 10 predstavim še kratkoročne terjatve do kupcev pri Bayer Consumer Care.

Tabela 10: Terjatve do kupcev za leta 2009, 2010 in 2011 v EUR – BCC Slovenija

v EUR	BCC 2011	BCC 2010	BCC 2009	Indeks 2011/2010	Indeks 2010/2009
Slovenija	1.477.984	1.094.103	1.559.855	135,09	70,14
Hrvaška	2.206.154	2.366.617	2.718.117	93,22	87,07
Bosna in Hercegovina	472.377	530.298	394.095	89,08	134,56
Makedonija	80.940	72.223	74.092	112,07	97,48
Srbija in Črna gora	1.223.839	719.408	1.442.513	170,12	49,87
Albanija	0	0	0	0,00	0,00
Ostali	0	0	161.892	0,00	0,00
Skupaj	5.461.294	4.782.649	6.350.564	114,19	75,31

Vir: Letno poročilo Bayer, d. o. o. (2009, 2010 in 2011).

Na osnovi te tabele lahko vidimo, da so se terjatve za leto 2011 skupaj povečale za 14 % na 5.461.294 EUR v primerjavi s preteklim letom. Najvišji porast v letu 2011 je bil v Srbiji in Črni gori (za 70 % na 1.223.839 EUR), sledita Slovenija (za 35 % na 1.477.984 EUR) in Makedonija (za 12 % na 80.940 EUR). Nižje terjatve v letu 2011 glede na preteklo leto so bile v Bosni in Hercegovini (za 11 % na 472.377 EUR) in na Hrvaškem (za 7 % na 2.206.154 EUR). Tudi v diviziji Bayer Consumer Care se zaradi likvidnostnih težav nekaterih kupcev kaže vpliv finančne krize, predvsem je to opaziti v Srbiji in Črni gori, saj je bila porast terjatev višja v letu 2011, kar za 70 %. Največji vpliv finančne krize pa se po mojem mnenju kaže v Sloveniji, saj je bil zabeležen padec prodaje v letu 2011 in hkrati povečanje terjatev kar za 35 %.

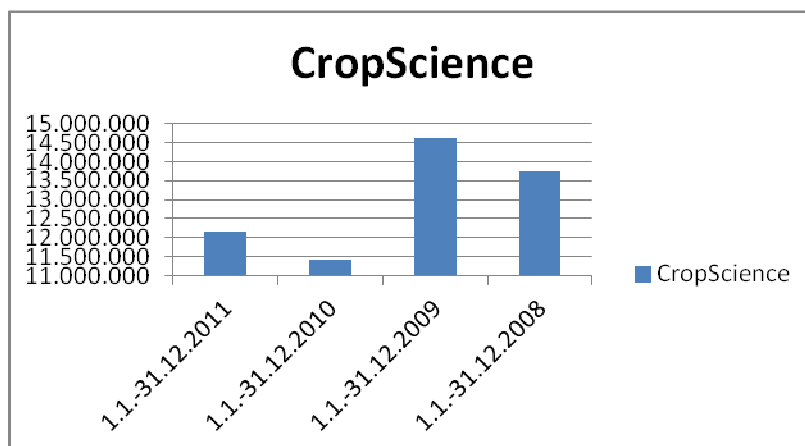
6.3 VPLIV FINANČNE KRIZE NA BAYER CROP SCIENCE (BCS)

Finančno-gospodarska kriza je zelo izrazito vplivala na segment kmetijstva. Razmere so bile bolj ali manj enake v celotni regiji, kjer posluje družba – v Sloveniji, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Makedoniji in Albaniji. Kmetovalci so uporabili zadnje rezerve za trenutno omejeno kmetijsko predelavo. Ni bilo nobenih investicij v nove sadovnjake, vinograde in infrastrukturo. Med kmetovalci prevladujejo črnogleda stališča glede prihodnosti kmetijske predelave. Kmetovalci zopet niso investirali v pridelke, zato se je znižala celotna tržna vrednost. Vrednost trga je padla v vseh državah. Glavni razlogi so bili nižje investicije, neugodne vremenske razmere (dolga zima, poplave itd.), uporaba cenejših generikov in pomanjkanje kapitala za financiranje poslovanja. K temu je delno prispevalo tudi zmanjšanje območij s koruzo. Makedonski trg je bil najbolj prizadet zaradi velikih zalog vina in velike zadolženosti distributerjev. V tabeli 11 prikazujem pregled prodaje Bayer Crop Science.

Tabela 11: Pregled prodaje Bayer Crop Science Slovenija v EUR

	1.1.-31.12.2011	1.1.-31.12.2010	1.1.-31.12.2009	1.1.-31.12.2008	Indeks 2011/2010	Indeks 2010/2009	Indeks 2009/2008
Schering Pharma	62.261.336	61.509.167	63.493.414	62.079.939,00	101,22	96,87	102,28
Consumer Care	23.621.141	22.095.340	23.699.801	21.705.441,00	106,91	93,23	109,19
CropScience	12.170.777	11.409.815	14.614.972	13.753.136,00	106,67	78,07	106,27
Ostalo	4.036.781	5.040.354	3.776.669	3.797.176,00	80,09	133,46	99,46
Skupaj	102.090.035	100.054.676	105.584.856	101.335.692	102,03	94,76	104,19

Vir: Letno poročilo Bayer, d. o. o. (2009, 2010 in 2011).

Grafikon 5: Pregled prodaje Bayer Crop Science Slovenija

Vir: Lasten, tabela 11.

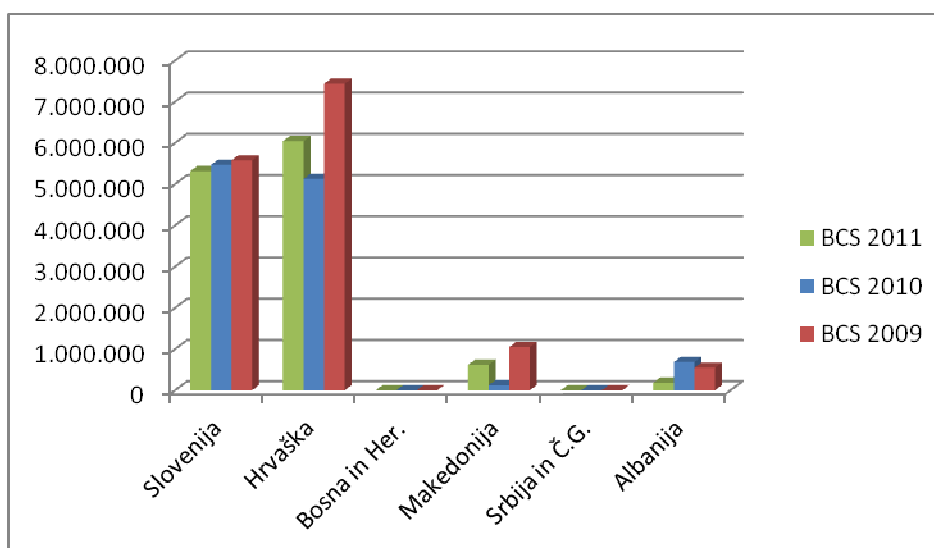
Prodaja je pri diviziji Bayer Crop Science drastično upadla v letu 2010 glede na pretekla leta. Finančno-gospodarska kriza je izredno prizadela segment kmetijstva, saj so cene padle na najnižjo raven doslej. Čeprav prebivalstvo v svetu raste, kar posledično pomeni, da je treba proizvesti več hrane in zaradi vremenskih vplivov bolj zaščititi rastline, je zaradi finančne in gospodarske krize prodaja teh izdelkov pri Bayer Crop Science upadla.

Prodaja je v letu 2011 glede na leto 2010 narastla za 7 % na 12.170.777 EUR. Primerjava prodaje leta 2010 in 2009 pa nam kaže, da je bil zabeležen močan padec, in sicer za 22 % na 11.409.815 EUR. Najvišja prodaja pri Bayer Crop Science pa je zabeležena leta 2009, saj je v primerjavi s preteklim letom narasla za 6 % na 14.614.972 EUR. Finančna kriza se je, na osnovi pregleda prodaje v različnih divizijah, najbolj odrazila v diviziji Bayer Crop Science, saj se je tam prodaja v letu 2010 občutno bolj zmanjšala kot v ostalih divizijah. Če primerjam vse tri divizije skozi vsa ta leta od 2008 do 2011, lahko vidim, da je bil tako kot pri Bayer Schering Pharmi kot tudi pri Consumer Care indeks prodaje leta 2011/2008 skoraj nič odstotkov, pri Bayer Crop Science pa je indeks 2011/2008 znašal za skoraj 17 odstotkov manj prodaje. V tabeli 12 prikazujem pregled prodaje po zemljepisnih območjih za Bayer Crop Science.

Tabela 12: Pregled prodaje BCS Slovenija po zemljepisnem področju v EUR

C EUR	BCS 2011	BCS 2010	BCS 2009	Indeks 2011/2010	Indeks 2010/2009
Slovenija	5.319.127	5.470.081	5.578.660	97,24	98,05
Hrvaška	6.046.570	5.127.476	7.437.282	117,92	68,94
Bosna in Her.	0	0	0		
Makedonija	619.577	124.836	1.052.041	496,31	11,87
Srbija in Č.G.	0	0	0		
Albanija	185.504	687.423	546.989	26,99	125,67
SKUPAJ:	12.170.778	11.409.816	14.614.972	106,67	78,07

Vir: Letno poročilo Bayer, d. o. o. (2009, 2010 in 2011).

Grafikon 6: Pregled prodaje BCS Slovenija po zemljepisnem področju

Vir: Lasten, tabela 12.

Na osnovi tabele o prodaji izdelkov za zaščito in varstvo rastlin pri Bayer Crop Science po zemljepisnem področju lahko vidimo, da je najvišji padec prodaje v letu 2011 bil na območju Albanije (za 73 % na 185.504 EUR), sledi Slovenija, kjer je zabeležen padec za skoraj 3 % na 5.319.127 EUR. Porast prodaje v letu 2011 pa lahko vidimo v Makedoniji (za 496 % na 619.577 EUR) in na Hrvaškem (za 18 % na 6.046.570 EUR). Visok padec prodaje v Albaniji je posledica nesolventnosti kupca oziroma pomanjkanja kapitala na njegovi strani. Visok porast v Makedoniji pa je posledica novega distributerja, s katerim je bil celotni promet realiziran z avansnimi plačili oz. zavarovan z bančno garancijo.

Če primerjamo leto 2010 z letom 2009, lahko vidimo, da se je prodaja izdelkov znižala v skoraj vseh državah. Največji padec je bil v Makedoniji, kar za 88 % na 124.836 EUR, (posledica je ukinitvev distribucijske pogodbe zaradi hude kršitve), sledita Hrvaška

(zmanjšanje prodaje za 31 % na 5.127.476 EUR) in Slovenija (za skoraj 2 % na 5.470.081 EUR). Na območju Albanije se je prodaja zvišala za 26 % na 687.423 EUR.

Po dveh letih upadanja je trg izdelkov za varstvo rastlin nekoliko okreval in v letu 2011 dosegel skoraj 7-odstotno rast. Vrednost trga se je nekoliko zvišala v vseh državah. Glavni razlogi so večje pridelovalne površine (koruza, sladkorna pesa) in višje investicije v žita in vinsko trto ter pripravljenost kmetovalcev, da investirajo v visoko kakovostne izdelke zaradi visokih cen pridelkov. Tako kot pri drugih dveh divizijah lahko tudi tukaj vidimo, da je bil padec prodaje zopet zabeležen v Sloveniji. Vpliv finančno-gospodarske krize se, od vseh držav regije Alpe Adria, najbolj kaže v Sloveniji. V tabeli 13 prikazujem pregled kratkoročnih terjatev do kupcev za Bayer Crop Science.

Tabela 13: Terjatve do kupcev za leta 2009, 2010 in 2011 v EUR – BCS Slovenija

V EUR	BCS 2011	BCS 2010	BCS 2009	Indeks 2011/2010	Indeks 2010/2009
Slovenija	269.000	964.038	778.382	27,90	123,85
Hrvaška	/	/	/	/	/
Bosna in Hercegovina	/	/	/	/	/
Makedonija	/	/	793.723	/	/
Srbija in Črna gora	/	/	/	/	/
Albanija	/	/	/	/	/
Ostali	/	/	/	/	/
Skupaj	269.000	964.038	1.572.105	27,90	61,32

Vir: Letno poročilo Bayer, d. o. o. (2009, 2010 in 2011).

Na osnovi podatkov iz zgornje tabele lahko vidimo, da so se terjatve v skupnem seštevku za Bayer Crop Science znižale za 72 % na 269.000 EUR glede na preteklo leto. V letu 2010 glede na leto 2009 so se prav tako znižale, in sicer za 39 % na 964.038 EUR, predvsem na račun Makedonije, pri kateri v letu 2010 ni zabeleženih terjatev. Čeprav se terjatve pri Bayer Crop Science znižujejo iz leta v leto, pa to ni posledica plačevanj obveznosti kupcev do Bayer, d. o. o., temveč je bil Bayer primoran k oblikovanju popravka terjatev, ki v glavnem zajema dvomljive terjatve do kupcev iz Srbije in Makedonije. Tukaj je tudi vključena terjatev, ki jo lahko vidimo zgoraj, v vrednosti 793.723 EUR, ki je v knjigah zabeležena kot dvomljiva terjatev, saj je makedonski trg še vedno prizadet zaradi finančne krize in visokih dolgov iz preteklih let, ki jih ni moč izterjati.

7 ZAKLJUČEK

V farmacevtski industriji je bilo moč začititi krizo, vendar v manjši meri kot v drugih panogah. Globalna ekonomija je kljub svetovni krizi presenetljivo hitro okrevala po globoki recesiji. To se je kazalo tudi v podjetju Bayer. Prodaja je v drugi polovici leta 2010 počasi naraščala in ob koncu leta 2011 dosegla pozitivno rast. Bayer je bil priča številnim izzivom, vendar menim, da ima Bayer dobro poslovno strategijo, predvsem zaradi izdelkov in rešitev, ki jih nudijo tri podskupine, to so zdravila, prehrana in materiali.

Cilj diplomskega dela je bil na osnovi računovodskih podatkov, kot so pregled prodaje, kratkoročne terjatve do kupcev in izkaz poslovnega izida, ugotoviti, na katero podskupino v družbi Bayer, d. o. o., je bil najbolj viden vpliv finančne in gospodarske krize v Sloveniji.

Moja prva hipoteza je bila, da je vpliv finančne krize na farmacevtsko dejavnost šibkejši zaradi same narave farmacevtske dejavnosti. Predpostavljam, da je farmacevtska dejavnost neciklična in tako mnogo manj podvržena vplivom zunanjega okolja. Na osnovi podatkov, ki sem jih predstavila zgoraj, lahko to hipotezo potrdim. Globalno gledano, svetovna kriza ni v tolikšni meri prizadela farmacevtske panoge. Podatki, ki sem jih predstavila pri podjetju Bayer AG, kažejo, da je prodaja narastla, predvsem v azijsko-pacifiški regiji. Na tem območju je vsaka od podskupin imela pozitivno rast prodaje, tako zdravila na recept (rast za 14 %) kot tudi zdravila brez recepta (rast za 6 %) in zdravila za zaščito rastlin (rast za 1 %). Menim, da je družba Bayer uspešno prebrodila finančno-gospodarsko krizo tudi zaradi strukture podjetja. Nižja prodaja zdravil na recept se je izravnala z višjo prodajo ostalih zdravil. Skupina Bayer je tako na koncu imela višjo prodajo v letu 2011 za skoraj 4 %, kar pomeni, da je postavila rekordno številko v zgodovini Bayerja, in sicer so bili ustvarjeni prihodki v višini 36,5 milijarde EUR.

Druga hipoteza je, da se je vpliv svetovne finančne in gospodarske krize pokazal predvsem pri diviziji BCC (zdravila brez recepta). V času gospodarske krize ljudje »gledamo« na svojo potrošnjo. Zdravila brez recepta niso nujno življenjskega pomena. To hipotezo lahko ovržem. Tako v Sloveniji kot v svetu je Bayer v letu 2011 dosegel višjo prodajo zdravil brez recepta kot leto poprej, in sicer Bayer Group za 4 % (7,220 milijarde EUR), Bayer, d. o. o., Slovenija pa za 7 % (23.621.141 EU). Rast prodaje zdravil brez recepta se kaže po vsem svetu, v Evropi se je prodaja zvišala za 5 %, v Severni Ameriki za 1 %, v Aziji/Pacifiku za 7 % ter v Latinski Ameriki/Afriki/Bližnjem vzhodu za 4 %.

Moja tretja hipoteza je bila, da je svetovna gospodarsko-finančna kriza močno vplivala na divizijo Bayer Crop Science (varstvo rastlin), saj so kmetje zaradi slabih cen pridelkov, prodanih na trgu, začeli povpraševati po cenejših generikih. Te hipoteze ne morem potrditi niti ovreči. Podatki, ki sem jih analizirala, kažejo na to, da je kriza leta 2010 v največji meri prizadela Bayer Crop Science, podskupino, ki se ukvarja s proizvodi za zaščito in varstvo rastlin. Prodaja izdelkov je drastično upadla v letu 2010, skoraj za 22 %

– predvsem zaradi cenejših generikov, ki so prišli na trg, in nizkih cen pridelkov, ki jih proizvedejo kmetovalci. Kmetovalce »pestijo« tudi slabe vremenske razmere, kot so poplave in suše. Torej se morajo boriti proti vremenskim pojavom, nizkim cenam pridelkov, ki jih pridelajo, hkrati pa morajo poskrbeti za uspešno letino. Začne se začarani krog. Kmetovalci kupijo cenejše generike, saj je letina zaradi vremenskih pojavov lahko slabša, zato je tudi nižja pridelava izdelkov, ki jih proizvedejo, na koncu pa jih še država pusti na cedilu z nizkimi odkupi. Leto 2011 je bilo za Bayer Crop Science bistveno boljše kot preteklo leto. Prodaja je narasla, Bayer Slovenija je imel višjo prodajo za 7 % (12.170.777 EUR), Bayer Group pa za 6 % (7,255 milijarde EUR). Četudi je finančna kriza prizadela divizijo Crop Science v letu 2010, je ni prizadela na dolgi rok. Hkrati se je vodstvo v Bayerju osredotočilo predvsem na zniževanje stroškov v letu 2011, tako se je tudi v strateških usmeritvah za leto 2011 osredotočilo na racionalnejši portfelj, osredotočen na najpomembnejše kulture, manjše število izdelkov in usmerjenost h kupcem.

Izkaz poslovnega uspeha za Bayer, d. o. o., kaže, da je družba kljub svetovni krizi poslovala z dobičkom, vendar manjšim kot leta poprej, in sicer v znesku 424.528 EUR. Prodaja je v letu 2011 narasla za 2 % na 102.090.035 EUR, vendar so bili stroški blaga, materiala in storitev višji za 7 % (90.082.085 EUR). Bayer je s 1. 1. 2012 začel z uvedbo novega računalniškega sistema SAP, kar je privedlo do dodatnih stroškov, ki jih v nasprotnem primeru ne bi imel. Tudi nabavne vrednosti prodanega blaga so v letu 2011 narastle (za 7 % na 66.609.367 EUR), kar je dodatno prispevalo k zmanjšanju dobička. Bistvena razlika v letu 2011 glede na preteklo leto pa je v odhodkih, in sicer drugih stroških dela, saj so se ti povečali za 73 % na 1.135.786 EUR. Zaradi reorganizacije in optimizacije dela v Bayerju je prišlo do odpuščanj delavcev v letu 2011, posledično tudi do izplačila odpravnin ter upokojitev delavcev, ki jih Bayer ni nadomestil z novimi ljudmi, in jih izkazuje v Izkazu poslovnega izida pod točko 6.c – Drugi stroški dela. Družba ni imela likvidnostnih težav, kot je to značilno za podjetja v finančni krizi, torej je izpolnjevala vse svoje obveznosti do dobaviteljev in jih tudi v roku plačala. Število prebivalcev na svetu raste, življenjska doba se viša, in to predvsem zaradi odkrivanja novih zdravil, ki zdravijo številne bolezni, ki jih v prejšnji stoletjih še nismo znali. To je tudi razlog, da svetovne krize težko prizadenejo panoge, ki se ukvarjajo s takimi proizvodi, med katere spada tudi Bayer.

Menim, da finančno-gospodarska kriza farmacevtskim panogam prej koristi kot škodi. Veliko podjetij (gradbena industrija, tekstilna industrija, avtomobilska industrija itd.) na svetu je propadlo, bilo je veliko odpuščanj, ljudje so zapadli v depresije. Na račun takega stanja se je čedalje več ljudi zateklo k zdravilom. In tukaj je rešitev – farmacija!

LITERATURA IN VIRI

SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

1. BELČIČ, Branko (1997). *Oblikovanje poslovne strategije za področje farmacevtskih učinkovin*. Magistrsko delo, Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
2. HAUC, Anton (2007). *Projektni management*. GV založba, Ljubljana.
3. KRUGMAN, Paul (2009). *Vrnitev ekonomike depresije*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
4. Manager (2011). *Svet in mi v letu 2012*. Časnik finance, Ljubljana.
5. MAYR, Branko (2000). *Kako brati računovodske izkaze*. Noviforum, Ljubljana.
6. MRAK, Mojmir (2002). *Mednarodne finance*. GV založba, Ljubljana.
7. PUČKO, Daniel (2006). *Strateško upravljanje*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
8. RANT, Vasja (2008). *Anatomija globalne finančne krize*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
9. SAMUELSON, Paul in Nordhaus, William D. (2002). *Ekonomija*. GV založba, Ljubljana.
10. ŠTIBLAR, Franjo (2008). *Svetovna kriza in Slovenci. Kako jo preživeti?* Založba ZRC, Ljubljana.

ČLANKI V REVIJI

1. DUBROVSKI, Drago (2010). Pomembnost ugotavljanja pravih vzrokov za nastanek podjetniške krize. *Management*, 5, št. 1 (pomlad 2010), str. 37–52.
2. KESIĆ, Dragan (2006). Izziv globalizacije v svetovni farmacevtski industriji. *Management*, 2, št. 2, str. 158.
3. MRAK, Mojmir (2008). Dosedanje ukrepanje za obvladovanje finančne krize in osnovne usmeritve za njeno sistemsko reševanje. *Globalna finančna kriza in eko strategije podjetij: dopolnjevanje ali nasprotovanje*, 2008, str. 69–83.
4. PRAŠNIKAR, Janez (2008). Izbira pravega trenutka za investicije v cikličnem gospodarstvu. *Bančni vestnik*, 2008, št. 10, str. 10-13.
5. SKOK, Peter (2009). O nekaterih vidikih hipotekarne krize in njenih vzrokih (2). *Bančni vestnik*, 58, Let. 58, št. 1/2, str. 56-63.
6. VERBOLE, Tine (2007). Borzni zlomi so neizogibni. *Moje finance. Vodnik za upravljanje osebnega premoženja*, 2007, št. 3, str. 24–26.

PRISPEVEK OZ. POGLAVJE V KNJIGI, ZBORNIKU

1. LAVRAČ, Vladimir (2008). Globalna finančna kriza in članstvo v EMU. V: Globalna finančna kriza in slovensko gospodarstvo, (ur.): *Zbornik referatov*. Zveza ekonomistov Slovenije, Ljubljana, str. 9.

VIRI Z INTERNETA

1. Bayer Annual report (2009). Dostopno 14. 2. 2012 na: <http://www.annualreport2009.bayer.com/en/bayer-annual-report-2009.pdf>.
2. Bayer Annual report (2010). Dostopno 14. 2. 2012 na: <http://www.annualreport2010.bayer.com/en/bayer-annual-report-2010.pdf>.
3. Bayer Annual report (2011). Dostopno 14. 2. 2012 na: <http://www.annualreport2011.bayer.com/en/bayer-annual-report-2011.pdf>.
4. Dnevnik (2010). *Konsolidacija farmacije se bo verjetno nadaljevala*. Dostopno 9. 3. 2012 na: http://www.dnevnik.si/poslovni_dnevnik/1042343436.
5. Evropski parlament (2010). *Finančna in gospodarska kriza, osnovni pojmi*. Dostopno 27. 5. 2012 na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20100414FCS72750+0+DOC+XML+V0//SL#title2>.
6. Evropski parlament (2010). *Slovar za lažjo orientacijo po finančni in gospodarski krizi*. Dostopno 14. 2. 2012 na: http://www.europarl.europa.eu/news/public/focus_page/042-72753-001-01-01-907-20100414FCS72750-01-01-2006-2006/default_p001c001_sl.htm.
7. Finance (2008). *Kaj se lahko naučimo iz preteklih finančnih kriz*. Dostopno 4. 7. 2008 na: http://www.finance.si/217545/Kaj_se_lahko_nau%28imo_iz_preteklih_finan%28nih_kriz.
8. GZS (2012). *Ocene in napovedi makroekonomskih kazalcev Slovenije, 2011–2012 – Skep GZS*. Dostopno 21. 3. 2012 na: <http://skep.gzs.si/slo/clanki/57601>.
9. Inštitut za ekonomska raziskovanja (2009). *Izvedba sektorske analize slovenskega gospodarstva za privabljanje tujih neposrednih investicij in definiranje bistvenih konkurenčnih prednosti Slovenije kot lokacije za tuje neposredne investicije*. Dostopno 14. 3. 2012 na: <http://www.japti.si/resources/files/doc/Analiza%20konkurencne%20prednosti%20Slovenije%20in%20sektorji.pdf>.
10. Izvozno okno (2010). *Finančno gospodarska kriza premešala karte na svetovnih trgih*. Dostopno 1. 7. 2010 na: http://www.izvoznookno.si/Teme_tedna/Financno-gospodarska_kriza_premesala_karte_na_svetovnih_trgih_12909.aspx.
11. Klepec (2008). *Svetovna finančna kriza 2007/2008-20???*. Dostopno 16. 2. 2012 na: http://www.arhiv.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/Dobre_prakse/Predstavitve_DP_2008/KLEPEC_Razlaga__DP2008_.pdf.
12. Koprivnikar (2008). *Kje so pravi vzroki krize in poti iz nje*. Dostopno 16. 2. 2012 na: http://www.dnevnik.si/debate/pisma_bralcev/1042224716.
7. KOCBEK, Darja (2008). *Finančna kriza že stiska realno gospodarstvo*. Dostopno 11. 2. 2012 na: <http://www.razgledi.net/2008/03/28/financna-kriza-ze-stiska-realno-gospodarstvo/>.

13. Kovačič, Ivo (2009). *Stabilnost finančnega sistema*. Dosegljivo 22. 2. 2012 na: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=9855>.
14. Nfinvest (2010). *Lani je farmacevtski trg po slabšem letu 2008 dosegel večjo rast prodaje*. Dostopno 15. 3. 2012 na: <http://www.nfinvest.com/si/novice/novica.php/5673/Lani-je-farmaceutski-trg-po-slabsem-letu-2008-dosegel-vecjo-rast-prodaje>.
15. Poslovni svet (2009). *Gospodarska kriza, kako dolgo še?*. Dostopno 15. 11. 2011 na: <http://www.poslovnisvet.si/clanki/podjetnistvo/gospodarska-kriza—kako-dolgo-se>.
16. ROUBINI, Nouriel (2010). *Kriza ni mimo, dosegla je novo, bolj nevarno stopnjo*. Dostopno 18. 5. 2010 na: <http://razgledi.net/2010/05/18/roubini-kriza-ni-mimo-dosegla-je-novo-bolj-nevarno-stopnjo/>.
17. Redbook (2008). *Vzroki krize in izhod iz nje*. Dostopno 1. 3. 2012 na: <http://www.redbook.si/user/silvester/blog/14601=vzroki-krize-in-izhod-iz-nje/>.
18. STA (2010). *Krka je močan tekmeč, a mi smo boljši*. Dostopno 1. 3. 2012 na: <http://kr-og.sta.si/wp-content/uploads/2010/05/Krog42.pdf>.
19. Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji (2011). *Globalna kriza: prizadevanja EU za oživitev gospodarstva*. Dostopno 22. 2. 2012 na: <http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/novice/aktualne-teme/2009/globalna-kriza-prizadevanja-eu-za-ozivitev-gospodarstva/>.
20. Verbovšek, Simona (2009). *Ukrepi za reševanje finančne krize*. Dostopno 22. 1. 2011 na: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=10271>.
21. Večer (2008). *Finančna kriza vpliva tudi na poslovanje farmacevtskih podjetij*. Dostopno 24. 2. 2011 na <http://www.vecer.com/vecer2007/default.asp?kaj=3&id=2008111105377802>.
22. Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije (2010), IKS 1–2, str. 10-14.
23. Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije (2011), IKS 1–2, str. 12-16.

OSTALI VIRI

1. Letno poročilo Bayer (2009). Bayer, Ljubljana.
2. Letno poročilo Bayer (2010). Bayer, Ljubljana.
3. Letno poročilo Bayer (2011). Bayer, Ljubljana.